

DOKUZUNCU SURE-İ CELÎLE
et-TEVBE SÛRE-İ CEÎLESİ
Medenî(; Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir.
129 âyet-i kerîmedir.

Bu sûrenin başında Besmele bulunmamasının sebebi hakkında birkaç görüş nakledilmiştir. Katâde ve diğer bazı müfessirlerden nakledildiğine göre; bu sûre Enfâl süresiyle bir sayıldığından aralarında Besmele yazılmamıştır. Ama bu hususta sahabe arasında ihtilaf olduğundan ikisi birleştirilmeyip arada fasıla bırakılmıştır. Fakat Âlûsî (Rahimehullâh) gibi bazı âlimler ikisinin de müstakil birer sûre oldukları görüşünü tercih etmişler, Besmele yazılmamasının sebebi olarak da Ali (Radiyallâhu anh)ın: "Besmele bir emandır, Berâet sûresi ise (kâfirlerin) kılıç(tan geçirilmesi) ile alâkalı olarak nazil olmuştur!" sözünü nakletmişlerdir.

1- (İşte bu,) kendileriyle sözleşmiş bulunduğunuz (fakat her seferinde sözlerini bozmuş olan) o müşriklere Allâh ve Rasûlünden bir beraat(; ilişkiyi kesme vesikası)dir. (Dolayısıyla evvelki antlaşmalar, Allâh-u Te'âlâ'nın izni ve Rasûlünün kabulüyle olmuştuysa da, artık Müslümanların o sözleşmeleri tanımamaları gerekir.)

2- (Ey müşrikler!) Artık (bu günden itibaren) yer(yüzün)de dört ay (dilediğiniz gibi serbestçe) seyahat edin! Ama bilin ki (size ne kadar mühlet verse de) gerçekten siz Allâh'ı âciz bıraka(rak yakalamasından kurtula)cak kimseler değilsiniz ve muhakkak ki Allâh (dünyada öldürtmek ve esir ettirmek, âhirette ise azap etmek suretiyle) kâfirleri alçaltıcıdır!

Burada zikredilen dört ay; zilhicceden yirmi, muharrem, safer, rebûlevvel ve rebûlâhirin ilk on günü olarak tamamlanmaktadır Rivayete göre Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke ehlinde olmayan tüm müşriklerle sözleşmeler yapmıştı fakat birkaç kabile dışında ekseriyeti bu sözleri bozmuşlardı. Hicretin sekizinci senesi Mekke fethedildikten sonra dokuzuncu sene Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh)ı hac emiri yaparak Mekke'ye gönderdi. Daha sonra bu âyet-i kerime nazil olunca Ali (Radiyallâhu anh)ı peşinden göndererek bu ilanı yaptırdı. Buna göre Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile aralarında sözleşme olanlardan muâhede müddeti dört aydan aşağı olanların süresi dört aya çıkarıldı, fazla olanların müddeti dört aya indirildi, belirli bir süresi olmayanlarınki de dört ayla sınırlandı ve bu süre kurban bayramı günü başladı. Hiç sözleşmeli olmayanlarınki ise haram ayların bitimine bağlandı. Artık ondan sonra kendileri için ya İslâm'ı kabullenmek ya da harbi kabullenmekten başka bir seçenek olmadığı kendilerine bildirilerek böylece onlara İslâm'a girmeleri hususunda bir teşvik yapılmış oldu. Bir de böylece Müslümanların gaddarlıkla ve ahde vefasızlıkla suçlanmamaları temin edilmiş oldu.

3- (Yine bu antlaşmayı bozma kararı) o en büyük hac günü Allâh'tan ve Rasûlünden insanlara (ulaşan) bir bildiridir ki, gerçekten Allâh da Rasûlü de o müşrikler(in ahitlerini gözetmek)den kesinlikle berîdir!

(Ey kâfirler!) **Eğer (kâfirlikten ve hainlikten) tevbe ederseniz, bu sizin için (kâfirlikte ısrarcı olmaktan) daha iyidir. Ama eğer (tevbeden) yüz çevirirseniz, bilin ki siz gerçekten de**

Allâh'ı (size azap etmekten) **âciz bırakıcılar değilsiniz.** (Habîbim!) **O kâfir olmuş kimseleri** (dört ay sonra öldürülmek, âhirette de cehenneme atılmak gibi) **çok acı verici pek büyük bir azapla müjdele!**

4- Ancak o müşrik kimseler ki kendileriyle antlaşma yaptınız, sonra onlar size (sözleşme şartlarından) **hiçbir şeyi eksik bırakmadılar ve** (düşmanlarınızdan) **hiçbir kimseye sizin aleyhinizde arka çıkmadılar; işte onlara, müddetler(inin bitim)ine kadar ahitlerini tamamlayın** (ve kendilerini söz bozanlarla bir tutmayın)!

Şüphesiz ki Allâh (söz bozmaktan sakınan ve sözünde duranlarla durmayanları bir tutmayan) **o muttaki kimseleri sever**(, onların bu yaptıklarına rıza gösterir).

5- Artık (kendilerinde müşriklere serbest dolaşım hakkı tanınan) **o haram aylar sıyrıl(ıp çık)ınca** (hill veya harem demeden) **o** (söz boza) **nları bulduğunuz her yerde o müşrikleri öldürün, onları yakalay(ıp esir al)ın, kendilerini hapsedin** (ve memleketlerde rahat dolaşımalarına mâni olun) / (*Mescid-i Harâm'a girmemeleri için*) **onlara engel olun / ve onlar(ı kollayıp yakalamak) için her bir gözetim yerinde** (ve geçiş noktasında) **otur**(un da rahatça dolaşmalarına mâni olun)! **Eğer onlar** (kâfirlikten) **tevbe ederler, o** (farz) **namaz(lar)ı hakkıyla kılarlar ve zekâtı verirlerse, artık onların yolunu tahliye edi(p açarak, hapis ve esaret hayatlarına son veri)n!** **Şüphesiz ki Allâh** (kâfirlikten vazgeçip İslâm'a girenlerin eski inkâr ve aldatmalarını hakkıyla örten bir) **Ğafür'dur;** (tevbeleri sebebiyle kendilerine sevap vaad edecek kadar merhamet sahibi olan bir) **Rahîm'dir.**

6- Eğer (kendilerine saldırılması emredilen) **o müşriklerden biri senden**(, öldürülmemesi için korunma ve) **eman dilerse, o kişi Allâh'ın kelâmını dinleyi(p iyice anlayıncaya ve işin gerçeğini bili)nceye kadar ona eman ver, sonra** (Müslüman olmazsa) **onu güven içinde bulunacağı yer(in)e** (ve yurduna) **ulaştır.** (Daha sonra istersen yine onunla savaş ve yakalarsan da öldür!) **İşte sana! Bu** (kişiye özel eman verme müsaadesi) **şu sebeptedir ki, gerçekten onlar (câhil) bir toplumdurlar ki** (Allâh'ın dininin hakikatini) **bilmezler.** (Bu nedenle hakkı anlayacak âyetleri duyma imkânı buluncaya dek onlara bir güvence verilmelidir.)

7- Allâh katında ve Rasûlü nezdinde o (ahde vefasızlık ve gadr-ü hıyânet, sürekli huyları hâline gelmiş olan) **müşrikler için bir ahd(e vefanın gerekliliği sizin tarafınızdan) nasıl** (düşünme konusu) **olabilir?**

Ancak kendileriyle Mescidi Haram yanında antlaşmış olduklarınız (ve kendilerinden söz bozma emaresi zuhur etmemiş olanlar) **müstesna! Artık onlar size** (ahde vefalılık göstererek) **doğru** (düzgün) **oldukları sürece, siz de onlara doğru davranın. Şüphesiz ki Allâh** (söz bozmaktan sakınan) **o muttaki kimseleri sever** (ve onların bu vefalı davranışına rıza gösterir).

Mescid-i Haram yanında kendileriyle sözleşme yapıldığı bildirilenlerden kimlerin kastedildiği hakkında birkaç görüş varsa da doğrusu bunlar, Bekir oğullarına mensup olan Huzeyme kabilesiyle, Damura oğullarından Benû Müdlic ve Benû Di'l kabileleridir. Bunlar Hudeybiye günü Kureyş ile yapılan antlaşmaya dâhil olmuşlular, içlerinden sadece Kureyş ile Benû Di'l antlaşmayı bozmuşlular. İşte bu âyeti kerimede o zamana kadar kendilerinden bir vefasızlık zuhur etmemiş olan kabilelerle savaşılmayıp onlara karşı, kendilerine verilen süreye kadar ahde vefada bulunulması emredilmiştir. Zira bu âyet-i kerimeler Kureyş'in ahdi bozmasından sonra nazil olmuştur ki bu da Mekke fethinden önce vuku bulmuştur. Dolayısıyla fethin akabinde artık onlara karşı bir ahde vefa söz konusu olamayacağı aşikârdır.

8- (Hâlâ siz) nasıl (onların antlaşmalarına riâyeti kendinize gerekli görebiliyorsunuz)?! Oysa onlar size karşı galip gelseler, hakkınızda ne bir akrabalık (hakkı), ne de bir (antlaşmanın sağladığı güvence ve) zimmet gözetmezler! (Bu müşrikler yeminlerine bağlı kalacaklarına dâir) ağızları(ndan çıkan sözler) ile sizi razı ederler. Hâlbuki kalpleri (sözlerinde durmaktan) çekinmektedir. Zaten onların birçoğu (söz bozmaktan çekinmeyen şahsiyetsiz ve inançsız birtakım) fâsık kimselerdir.

Burada fâsıklık sıfatıyla mevsuf olanların tamamı kâfirler iken, kâfirlik ise fâsıklıktan daha pis ve daha çirkin bir vasıf olduğuna göre, onların fâsıklıkla kınanmaları bize şunu anlatmaktadır ki; bazı kâfirler kendi dinleri çerçevesinde adaletli olabilirler, sözlerinde durabilirler ve kendi koydukları kurallara uyabilirler. Fakat öyle kâfirler de vardır ki, sözlerinde durmazlar, işlerine gelmeyince kendi koydukları kuralları da çiğnerler ve düşmanlıkta haddi aşarlar. İşte burada onların ekserisinin fâsık olduğu belirtilerek, pek azının ahde vefa edebileceğine işaret edilmiştir.

9- Bunlar Allâh'ın âyetlerine (inanmaya) karşılık (canlarının isteklerini tatmin gibi basit bir menfaati ve) az bir pahayı satın almışlardır da, O'nun yolundan dönmüşler / (insanları Allâh'ın dinine girmekten, hacca ve umreye gitmekten) engellemişler i. Gerçekten de onlar, yapmakta bulunmuş oldukları o şey ne kötü olmuştur!

10- Onlar (sadece sizin hakkınızda değil,) hiçbir mümin hakkında ne bir akrabalık, ne de bir antlaşma gözetmezler (ve fırsat bulduklarında hemen hainliğe yönelirler). İşte sana! (Zalimlikte ve şerlilikte) haddi aşanların ta kendileri ancak onlardır!

11- Ama eğer (kâfirlikten vazgeçip) tevbe ederler, o (farz) namaz(lar)ı hakkıyla kılarlar ve zekâtı verirlerse, işte (onlar) sizin (soyda olmasa da,) dinde kardeşlerinizdir. Biz bu âyetleri(, müşrikler ve zimmler hakkında gözetilmesi gereken hükümleri) bilmek (isteğin)de olan bir toplum için iyice açıklıyoruz.

12- Eğer onlar sözlerinden sonra yeminlerini bozarlar ve (ihtiva ettiği hükümleri ayıplayıp çirkin göstererek) dininiz hakkında tenkite kalkıştırlarsa, artık o kâfirlik önderleriyle savaşın! Çünkü onlar; şüphesiz ki onlar için yeminler(in önemi ve ahitlere vefa diye bir şey) yoktur. Tâ ki onlar (bu yanlıştan) vazgeçsinler!

İbni Abbâs (Radiyallâhu anhümâ)nın beyanı vechile bu âyet-i kerime; Ebû Süfyan ibni Harb, Haris ibni Hişâm, Süheyl ibni Amr, Ebû Cehil, oğlu ikrim ve diğer Kureyş liderleri hakkında nazil olmuştur. Çünkü onlar sözlerini bozmuş ve Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i Mekke'den çıkarmaya kalkışmışlardır. Ama sonra, ismi geçenlerden Ebû Cehil dışındakiler müslüman olarak, bu tehditten kurtulmuşlardır. İmam-ı Mücâhid (Rahimehullâh)a göre bunlar Fâris ve Rum milletleridir. Huzeyfe ibni Yemân (Radiyallâhu anh) ise: "Henüz bu âyetin ehliyle savaşılmamıştır, zaten ehli de gelmemiştir!" demiştir ki, onun bu sözüyle, âhir zamanda Deccâl'la birlikte çıkacak olan Yahudileri kastettiği düşünülmektedir. Zira o zamanda kâfirliğin önderleri onlar olacaklardır. (Hâzîn)

13- Hâlâ savaşmayacak mısınız öyle bir toplum la ki; yeminlerini bozmuşlardır, o peygamberi (yurdundan) çıkarmaya azmetmişlerdir, üstelik size karşı (söz bozmayı ve savaşmayı) ilk defa kendileri başlatmışlardır!

Yoksa onlardan mı korkuyorsunuz? Kendisin(in emrine muhâlefet)den en çok korkmanız gereken ise ancak Allâh'tır!

Eğer inanan kimseler olduysanız(, Allâh'tan başka hiçbir şeyden korkmamanız gerekir! Zira kâmil bir iman bunu gerektirir)!

14- Onlarla savaşın ki; Allâh sizin ellerinizle onlara (ölümü reva görerek) azap etsin, kendilerini (esir ettirerek) alçak etsin, onlara karşı size yardım etsin ve (onlardan çektikleri eziyetler yüzünden) müminler topluluğunun kalplerine şifa ver(ip kendilerini sevindir)sin!

15- Bir de o (inana)ların kalplerinin (kâfirlere karşı olan intikam duygusundan kaynaklanan) öfkesini gidersin! Yine de Allâh dilediklerine tevbe (ve iman) nasip edecektir. Allâh (olmuş ve olacak her şeyi hakkıyla bilen bir) Alîm'dir; (her yaptığını yerli yerinde hikmet üzere yapan bir) Hakîm'dir.

16- (Ey müminler!) Yoksa siz, henüz Allâh içinizden cihat etmiş olanları ve ne Allâh'tan, ne de Rasûlünden ve ne de müminlerden başka bir sırdaş edinmemiş olan o (sâdık) kişileri(n kimler olacağını ezelde bildiği gibi, bazı imtihanlarla sizi de) bilmedikçe (cihat emrinden vâreste) bırakılacağınızı mı sandınız (da, kâfirlerle savaşa isteksiz oldunuz)? Allâh sizin yapmakta olduklarınızı (ve neleri ne niyetle yaptığınızı çok iyi bilen bir) Habîr'dir. (Dolayısıyla bu imtihanları, bilmediği şeyleri öğrenmek için değil, kimin gizli niyetinin ne olduğunu herkese göstermek için yapmaktadır.)

17- (Açıkça kâfir olduklarını itiraf etmeseler de, telbiyelerinde dahi putların ortaklığını telaffuz ederek) kendi nefisleri aleyhine kâfirlikle şahitlerken, müşrikler için Allâh'ın mescitlerini imar etmeleri (ve onarıp bakım yapmaları, inançlarıyla bağdaşan ve kendilerine yakışan bir şey) olamaz! İşte sana! Onlar ki, kendilerinin (kâfirken yaptıkları misafir ağırlama, hacılara su verme ve darda kalana yetişme gibi iyi) amelleri boşa gitmiştir. (Şirk suçunun büyüklüğünden dolayı) o ateşte de sadece onlar ebedî kalacaklardır!

18- Allâh'ın mescitlerini ancak, Allâh'a ve o son güne inanmış olan, o (farz) namaz(lar)ı dosdoğru kılmış ve zekâtı vermiş olan, (kulların memnuniyetiyle Allâh'ın rızası karşılaştığında) Allâh'tan başkasın(ın kızmasın)dan da korkmayan kimseler imar eder. (Bakımını üstlenerek ve ibadetle ihya ederek, maddî ve manevî anlamda mamur eder.) İşte sana! O (mescitleri her yönüyle mamur kılan Müslüma)ların hidâyete erenlerden (ve cennete girenlerden) olmaları kuvvetle umulmuştur. (Onların bile durumu korku ile ümit arasında kalmışken, ya müşriklerin camilere yaptığı bazı maddî bakımlardan faydalanmaları nasıl beklenebilir?)

19- (Ey müşrikler!) Yoksa siz, hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ın bakımını (üstlenmeyi), Allâh'a ve o son güne inanmış olan ve Allâh(ın dininin yücelmesi) yolunda (olanca gücünü sarf ederek) cihat etmiş bulunan kimse(nin imanı ve sâlih amelleri) gibi (faydalı bir şey) mi saydınız? Bunlar Allâh katında eşit olamazlar.

Zaten Allâh (en büyük zulüm olan şirke bulaşmış) o zâlimler toplumuna (doğru yolu gösterse de, kendileri o yola girmeyi istemedikleri sürece onlara) hidâyete vermez.

Nu'man İbni Beşir (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Bir kere ben Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in minberinin yanında oturuyorken bir adam: "Ben İslâm'a girdikten sonra Mescid-i Haram'ın bakımı dışında ne amel edersem edeyim önemsemem!" dedi. Bir diğeri: "Allâh yolunda cihat sizin söylediğiniz şeylerden daha faziletlidir!" dedi. Bunun üzerine Ömer (Radıyallâhu anh) onları susturmak için: "Bu cuma gününde Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in minberinin yanında seslerinizi yükseltmeyin velâkin sen cumayı kıldığın zaman Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in huzuruna girersin, ihtilaf ettiğiniz konuda ondan fetva sorarsın!" deyince Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek, Allâh'a ve âhirete

imandan sonra Allâh yolunda cihattan daha faziletli bir amel bulunmadığını, hacıları sulamanın ve Mescid-i Haram'ın bakımıyla meşgul olmanın ise iman ve cihada denk olamayacağını beyan etti. Bu âyet-i kerimenin, Abbâs (Radıyallâhu anh)ın Bedir'de esir düştüğü gün Ali (Radıyallâhu anh)a söylediği sözlere cevap mâhiyetinde indiği de rivayetler arasındadır. Nitekim Ali (Radıyallâhu anh) onu Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile savaşıması ve sıla-i rahmi kesmesi hususunda kınayınca o: "Bizim kötülüklerimizi anıyorsun da iyiliklerimizi neden anlatmıyorsun?" dedi. O da: "Sizin iyiliğiniz de mi var?" deyince Abbâs: "Biz Mescid-i Harâm'ı mamur ediyoruz, hacıları suvarıyoruz ve darda kalmışa yardım ediyoruz!" dedi. Abbas bunlarla iftihar edince Ali (Radıyallâhu anh) da İslâm ve cihatla övündü. Bunun üzerine Âli (Radıyallâhu anh)ı tasdik mâhiyetinde bu âyet-i celîle nazil olarak; Mescid-i Haram'ın bakımı ve hacılara su verilmesi gibi amellerin, şirkle birlikte yapılması durumunda kendilerine asla fayda vermeyeceğini iman ve iyi niyetle birlikte yapılan cihadın ise onların hayır namına yaptıklarından daha faziletli olduğunu beyan etti. (Hâzîn, Neseî)

20- O (inanılması gereken meselelere) iman etmiş olanlar, (dinlerini korumak için vatanlarından) hicret etmiş olanlar ve hem mallarıyla, hem de canlarıyla Allâh yolunda cihat etmiş bulunanlar, (bu vasıfları kendilerinde toplamayan kişilere göre,) Allâh katında derece bakımından daha büyüktür, işte sana! (Müşrikler değil,) ancak onlar (Allâh nezdindeki güzel mükâfatları elde ederek) kurtuluşa erenlerin ta kendileridir!

21- Rableri onları, Kendi tarafından geniş bir rahmet, büyük bir rıza(, hoşnutluk) ve içerisinde kendileri için daimî bir nimet bulunan cennetlerle müjdelemektedir.

22- Orada ebediyen kalıcılar olarak! Şüphesiz ki Allâh, (dünya mükâfatlarına nazaran çok değerli ve yapılan amellerin karşılığı olmaktan çok çok üstün olan) pek büyük mükâfat sadece Kendi nezdindedir!

23- Ey iman etmiş olan kimseler! Eğer kâfirliği imana karşı sevip tercih etmişlerse, babalarınızı ve kardeşlerinizi (bile) dostlar edinmeyin! İçinizden her kim onları dost edinir (de, onlarla birlikteliği cihat ve hicrete tercih eder)se, işte sana! Ancak onlar (dostluk adresini şaşırarak) zulüm işleyenlerin ta kendileridir!

24- (Habîbim! Hicret etmemeye bahane olarak: "Biz hicret edersek evlerimiz yıkılır, ticaretimiz kesâda uğrar ve akraba ilişkilerimiz kopar!" diyenlere) de ki: "Eğer sizin babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, kendilerini kazanmış olduğunuz mallar, kesâdından korktuğunuz ticaret ve kendilerini beğenmekte olduğunuz (yurtlar ve) meskenler size, Allâh(a itaat)tan, Rasûlün(e hicret)den ve O'nun yolunda cihat etmekten daha sevgili ise, artık Allâh (dünyada da âhirette de sizinle alâkalı azap) emrini getirinceye kadar bekleyin! Zaten Allâh (düşmanlarıyla dostluk kurarak emrinden çıkan) o fâsiklar toplumunu (iki cihanda da muratlarına erdirmez ve doğru yolu bulmaya) hidâyet etmez."

25- Andolsun ki muhakkak Allâh birçok (savaş) yerler(in)de ve Huneyn gününde size elbette yardım etmişti. Hani çokluğunuz size ucub (ve kendini beğenme hissi) vermişti de(, Allâh yardımını çekince) bu (kalabalığınız, düşmana karşı yarayacak) hiçbir şeyle size fayda sağlamamıştı ve (bunca) genişliğine rağmen yer(yüzü) size dar gelmişti. Sonra da siz (bozguna uğrayarak düşmana karşı) arka çevir(ip harp meydanından firar ed)enler halinde dönüp gitmişsiniz.

26- Sonra Allâh, Rasûlünün üzerine de, müminler üzerine de (kendisiyle huzur ve

sükûnete kavuşacakları rahmet ve) **sekînetini indirmiş, kendilerini görmediğiniz** (melek) **ordular(ı) indirmiş ve böylece o kâfir olmuş kimselere**(, öldürülmek ve esir alınmak gibi nice ağır cezalarla) **azap etmişti. İşte sana! O kâfirlerin cezası ancak budur!**

Bu âyet-i kerimeler Mekke ve Tâif arasında bulunan Huneyn vadisinde cereyan eden bir muharebeden bahsetmektedir ki, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke fethinden sonra ramazanın sonunda, fetihde bulunan ve diğer kabilelerden katılan ondörtbin sahâbesiyle birlikte, dörtbin kişilik orduya sahip olan Hevâzin ve Sakif kabilelerine karşı savaşa çıktı. Bu durumu gören bazı sahâbiler: "Bugün sayımızın azlığından dolayı asla mağlup olmayız!" diyerek çokluklarına güvendiler ve böylece şiddetli bir çarpışmaya giriştiler. Fakat çokluklarına güvenmeleri nedeniyle Allâh-u Te'âlâ onları bozguna uğrattı. Böylece herkes dağılmaya başladı. Hatta bazıları Mekke'ye kadar gitti.

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ise Şehbâ adındaki katırı üzerinde tek başına merkezde sabit duruyordu. Yanında ancak amcası Abbâs ile amcasının oğlu Ebû Süfyân ibni Haris kaldı. Biri merkebinin geminden, diğeri de üzengisinden tutuyordu.

İşte bu hadise Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in şecaat ve cesaretinin son derece fazla olduğunun en büyük bir şahidiydi. Zira dağlar yerinden oynuyordu da o asla kıpırdamıyordu. Zaten yavaş bir hayvan olan katıra binmiş olması, kaçma niyetinde olmadığını ve her ne olsa da sebatta kararlı olduğunu ortaya koymak içindi. Bu yüzden sahâbe-i kiram Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in insanların en şecaatlisi olduğuna kesin karar vermişlerdi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) o sırada Allah'ın düşmanlarına hiç aldırmayarak: "O yalansız peygamber benim, Abdulmuttalib oğlu benim!" diyordu.

Hazreti Abbâs'ın sesi gür olduğu için Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona: "İnsanlara bağır da toplansınlar!" buyurdu. Bunun üzerine Abbâs (Radiyallâhu anh): "Ey Allâh'ın kulları! Ey (altında bî'at yapılan) o ağacın adamları! Ey Bakara Sûresinin ashâbı!" diye nida etmeye başladı. Bu nidayı duyan sahâbe-i kiram tek vücut halinde: "Buyur, buyur!" diyerek döndüler.

O sırada Allâh-u Te'âlâ, rivayetlerin farklılığına göre, sayıları beşbinle onaltıbin arasında olan melek orduları indirdi. Ancak onların gelişi müminlere sebat ve şecaat vermek, müşrikleri de korkutarak rüsvay etmek içindi, yoksa savaşmak için değildi, zira melekler Bedir günü dışında hiçbir zaman bilfiil savaşmadılar. Onlar müşriklerle karşı karşıya gelince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İşte bu, tandırın kızıştığı ândır!" buyurdu. Sonra bir avuç toprak alarak onlara attı ve: "Kabe'nin Rabbi hakkı için bozguna uğrayın!" buyurdu. Bunun üzerine hepsi bozguna uğradılar.

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in o günkü dualarından biri de: "Ey Allâh! Hamd Sana mahsustur, şikâyet ancak Sanadır, yardım talep edilecek de ancak Sensin!" şeklinde olmuştu ki, Mûsâ (Aleyhisselâm)ın denizin yarıldığı gündeki duası da buydu! (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

27- İşte sana! Sonra Allâh bunun ardından dilediği (kâfir) kimselere tevbe (ve imana muvaffakiyet) nasip eder.

Allâh (onların geçmişte yaptıklarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur**; (Kendisine bir şey zorla yaptırılmayacağı halde, kullarına çok acıdığı için fazl-u keremiyle onlara mükâfatlar verecek olan bir) **Rahîm'dir**.

Misver ibni Mahreme (Radiyallâhu anh) dan rivayet edildiğine göre; Huneyn günü altı bin kişi esir edilmiş, sayısız deve ve koyun da ganimet alınmıştı. Esirlerden bazıları Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e gelerek İslâm üzere bî'at ettiler ve: "Yâ Rasûlellâh! Sen insanların en hayırlısının ve en iyilikseverisin! Ailelerimiz ve çocuklarımız esir edildi,

mallarımız da ellerimizden alındı. (Bize bir iyilikte bulunmaz mısınız?)" dediler. Bunun üzerine Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Şüphesiz benim yanımda bulunanlar şu gördüklerinizdir. Gerçekten sözün en hayırlısı en doğru olanıdır, seçiminizi yapın; ya çocuklarınızı ve kadınlarınızı ya da mallarınızı alın!" buyurunca, onlar: "Hiçbir şeyi soylarımıza denk tutamayız!" dediler.

O zaman Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ayağa kalkarak sahabeye hitaben: "İşte bu kişiler bize Müslüman olarak geldiler, biz de onları çocuklarıyla malları arasında muhayyer bıraktık, fakat onlar soylarına hiçbir şeyi denk tutmadılar. Artık kimin elinde bir esir varsa ve gönül hoşluğuyla onu geri verebiliyorsa kendisi bilir, değilse onu bize versin ve bu bizim üzerimizde bir borç olsun, nihayet biz başka bir ganimet aldığımızda yerine onu veririz!" buyurdu. Bunu duyan sahâbe-i kiram: "Gerçekten biz razı olduk ve kabul ettik!" dediklerinde Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Bilemeyiz, belki de aranızda razı gelmeyenler (ve bunu bize söyleyemeyenler) olabilir, öyleyse kendi hallerinizden en iyi haberdâr olan reislerinize söyleyin de bunu bize bildirsinler!" buyurdu. Sonra ileri gelenler onların gerçekten gönül hoşluğuyla razı olduklarını Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e bildirdiler. (Buhârî, Vekâlet 7, No: 2184, 2/810; Ebû Dâvûd, Cihad: 131, No: 2693,2/69)

28- Ey iman etmiş olan kimseler! Müşrikler ancak bir pisliktir; onun için işte bu senelerinden sonra Mescid-i Harâm'a yaklaşmasınlar! Eğer (onların engellenmesinden dolayı ticaretleriniz bozularak) bir fakirlik (çekmek)ten korkarsanız, dilerse Allâh (görünen hiçbir sebep olmaksızın) Kendi fazlından (ve bol rızkından) yakında sizi zengin eder.

Şüphesiz ki Allâh (sizin tüm hallerinizi ve menfaatlerinizi hakkıyla bilen bir) Alîm'dir; (vermesi ve engellemesi dâhil tüm işlerinde üstün hikmet sahibi bir) Hakîm'dir.

29- O kendilerine kitap verilmiş olan kimselerle savaşın ki, onlar ne Allâh'a, ne de o son güne inanmazlar, Allâh'ın ve Rasûlünün haram ettiği şeyleri yasak görmezler, hak (olan İslâm) dinini de din olarak kabul etmezler, tâ ki onlar zelil (ve hakir) kimseler halinde cizyeyi (bizzat kendileri) elden versinler!

Âyet-i celîlede geçen: "O kendilerine kitap verilmiş olan (Yahudi ve Hristiyan)lar" ifade-i celîlesinin başında geçen (مِنْ) 'min' harf-i cerri "Beyâniyye"dir, "Teb"îziyye" değildir. Ama birçok meal sahibinin bundan gaflet ederek burada: "Ehl-i Kitaptan inanmayanlar ..." şeklinde mana vermeleri çokyanlış ve sakıncalıdır.

Nitekim günümüzde: "Yahudi ve Hristiyanlardan da Allâh indinde imanı makbul olanlar vardır ki, onlar bu hükümden hariçtir!" diyenler bu türlü yanlış meallere tutunmaktadırlar. Dolayısıyla bugün Ehl-i Kitap geçinenler, kendi dinlerinden uzaklaşarak İslâm'a girmedikçe bu âyet-i kerimenin hükmüne dâhildirler. (Âlûsî)

30- (Uzeyr (Aleyhisselâm) yüz sene ölü kalmasının ardından diriltilerek, kaybolan Tevrât'ı) Yahudiler(e yazdırdı. Sonra Tevrât'ı bulduklarında bunun, onun yazdığını harfi harfine uyduğunu görünce onlar):

"Uzeyr Allâh'ın oğludur!" dedi(jer).

Hristiyanlar da (İsâ (Aleyhisselâm)ın babasız yaratıldığını ve harikulade mucizelerini görünce:)

"Mesih Allâh'ın oğludur!" dedi(ler).

İşte sana! Bu, onların (hiçbir delile dayanmaksızın sadece) ağızlarıyla söyledikleridir. (Bu sözleriyle) onlar daha önce kâfir olmuş (atalarının ve meleklerin: "Allâh'ın kızlarıdır!")

diyen) o (müşrik) **kimselerin sözüne benze**(yen bir söz söyle)**mektedirler.**

Allâh onları katletsin(; kahretsin)! Onlar nasıl da (bile bile haktan bâtila) **döndürülüyorlar?**

Uzeyr (Aleyhissetâm)ın diriltirme ve Tevrât'ı yeniden yazdırma kıssası için bakınız: Bakara Sûresi: 259!

31- O (Yahudi ve Hristiyan ola)**nlar Allâh'ı bırakıp, hahamlarını(n) ve rahiplerini(n,** Allâh'ın helâllerini haram, haramlarını ise helâl etmesine itaat ederek), **bir de Meryem oğlu Mesih'i** (Allâh'ın oğlu bilerek) **birer rab edindiler. Oysa onlar ancak tek bir İlâh** (olan Allâh)**a kulluk etmeleriyle emrolunmuşlardır ki, (Zaten) O'ndan başka hiçbir ilah yoktur.**

Şirk koşmakta oldukları şeylerden tesbîh(, tenzih, takdis, son derece uzaklık ve arılık) O'na!

32- Onlar Allâh'ın (peygamber gönderip kitap indirerek parlattığı) **nurunu ağızları(ndan çıkan şirk ve inkâr dolu birtakım sözler) ile söndürmek istiyorlar. Allâh ise** (tevhide yüceltip İslâm'ı aziz kılarak) **nurunu tamamlamaktan başka bir şey istemez! Veleve ki o kâfirler hoş görmesin!**

33- O'dur ancak O Zât ki; Rasûlünü hidâyet (rehberi Kur'ân) **ve hak din** (olan İslâm) **ile göndermiştir, tâ ki O onu dinlerin tamamına karşı üstün kılsın! Veleve ki o müşrikler hoşlanmasın!** (Nitekim İslâm'ı gönderip onunla tüm dinleri yürürlükten kaldırmakla bu vaadi yerine getirmiştir. Zaten İsa (Aleyhisselâm)ın ineceği âhir zamanda ondan başka bir din bırakmayacaktır.)

34- Ey iman etmiş olan kimseler! Gerçekten hahamlardan ve rahiplerden birçoğu insanların mallarını elbette (rüşvet karşılığı fetva değiştirmek gibi) **bâtıl** (yollar) **ile yemektirler ve** (kendilerine uyan câhilleri) **Allâh'ın yolundan engellemektedirler.**

O kimseler ki, altını ve gümüşü biriktirirler de onları Allâh yolunda (zekât vererek) **harcamazlar; işte sen onları çok acı verici pek büyük bir azapla müjdele!**

Âyet-i kerimede zemedilen "Malları yığma ve Allâh yolunda harcamama" vasfı, zekâtı verilmeyen mallar hakkındadır. Yoksa mutlak manada malı mülkü cem edip muhafaza etme anlamında değildir. Nitekim hadîs-i şerifte: "Zekâtı verilen herhangi bir mal yerin altında gömülü olsa da kenz değildir. Zekâtı verilmeyen herhangi bir mal ise açıkta da olsa kenzdir!" (Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, Zekât 2, No; 7233,4/140) buyrulmuştur. Abdurrahman ibni Avf ve Talha (Radiyallâhu anhûmâ) gibi sahâbe-i kiramdan bazı zâtlar mal biriktirirler ve ticaret yaparlardı, kimse de onları bu hususta tenkit etmezdi. Zira mal yığmaktan uzak durmak en faziletli olanı tercih etmek ise de, mal biriktirmek te mubah olduğundan, bir kınanmayı hakettirmez. (Nesefî)

Nitekim bu âyet-i kerime nazil olduğunda Müslümanlara çok ağır gelmiş, bunun üzerine Ömer (Radiyallâhu anh): "Ben sizden bu sıkıntıyı açayım!" demiş, sonra durumu Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e arz edince o: "Allâh-u Te'âlâ zekâtı ancak kalan mallarınızı temizlemek için farz kıldı!" buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Zekât: 32, No: 1664,1/522)

35- (Allâh yolunda harcanmayan malların) üzerlerinin cehennem ateşinde iyice kızdırılacağı ve onlarla (zekât vermeyenlerin, fakir gördüklerinde bozulan suratlarının) **alınları, (muhtaçların ısrarlı istemesine karşı dönen) yanları ve** (aşırı talep karşısında çevirdikleri) **sırtları dağlanacağı gün** (onlara denilecektir ki): **"İşte bu, kendi nefisleriniz için saklamış olduğunuzdur! Haydi, yığmakta bulunmuş olduğunuzu(n başınıza açtığı**

acıklı azâbı)**ta**dın (bakalım)!"

36- Şüphesiz Allâh katında ayların sayısı, Allâh'ın gökleri ve yeri yarat(maya başla)dığı gündeki (kesin karar bildiren) **yazısında / Allâh'ın (değişmez) kitabı (olan Levh-i Mahfuz'u)nda / ay olarak** (hiçbir fazlalık bulunmaksızın tamı tamına) **onikidir ki, haram olan dört de onlardandır.**

İşte sana! Bu (şekilde senenin oniki ay olup, içlerinden dördünün haram kılınmasına dair hüküm), (İbrahim ve İsmail (Aleyhimesselem)dan kalma) **dosdoğru dinin ta kendisidir / ancak bu,** (değişme ihtimali bulunmayan) **dâimi bir karardır / (ayların haramlığını geciktirmeyle alâkalı olarak müşriklerin yaptığı uygulama yanlış bir hesap olup,) sadece bu,** (Müslümanların oruç, hac ve bayram gibi, dinleriyle alâkalı konularda gözetmeleri gereken) **dosdoğru bir hesaptır /.**

Artık (hiçbir ayda, özellikle) **bunlar** (gibi hürmetli ve yasaklı kılınan haram aylar)da (günah işlemek ve ibadetleri terk etmek suretiyle canınızı cehenneme atarak) **nefislerinize zulmetmeyin. Nasıl onlar sizinle topluca savaşıyorlarsa, siz de** (korkaklığa kapılıp kaçmadan ve birbirinizden yardım elini çekmeden) **topyekûn bir halde o müşriklerle savaşın ve bilin ki gerçekten Allâh**(ın yardımı, emirleri tutup haramlardan sakınan) **o takvâ sahibi kullarla beraberdir.**

İslâm'ın, ayın burçlardaki seyrine mebni kıldığı kameri sene oniki ay olup bunlar; muharrem, safer, rebîulevvel, rebîulâhir, cemâdiyelûlâ, cemâdiyelâhira, receb, şaban, ramazan, şevval, zilkade ve zilhiccedir kî, Müslümanlar oruçlarında, hac vakitlerinde, bayramlarında ve diğer işlerinde bu aylara itibar etmektedirler. Bu ayların günleri üçyüzellibeştir. Şemsî sene ise; güneşin felekte tam bir devri tamamlamasından ibaret olup, üçyüz-altmışbeş gün altı saattir. Demek ki, ay senesi güneş yılından on gün eksik kalmaktadır. Bu yüzden hac ve oruç bazen kışa bazen de yaza denk gelmektedir.

Câhiliyet devrinde Araplar haram ayın hürmetini birbirine tehir ederlerdi, böylece hacları bazen vaktine rastlar, bazen de muharrem ve safer gibi aylara düşerdi. İşte bu âyet-i kerimeyle Allâh-u Te'âlâ Müslümanların itibar etmesi gereken ayların sayısının, ayın burçlarındaki seyrine dayalı olan oniki ay olduğunu bildirmiştir. Âyet-i kerîmede bahsi geçen dört haram ayın üçü; Hicri senenin onbirinci, onikinci ve birinci ayları olan; zilkade, zilhicce ve muharremi şeriftir ki bunlar peş peşedir. Tek olan diğeri ise cemâziyelâhir ile şabân-ı şerif arasında bulunan receb-i şeriftir. (Buhârî, Bed'ül-halk: 2, No: 3025, 3/1168)

Bu ayların haramlığı, kendilerinde savaşın haram olmasıyla alâkalıdır. Ama Katâde, Atâ, Zührî ve Süfyân (Rahîmehumüllâh) gibi birçok ulemânın görüşüne göre, bu âyet-i kerîmede zikredilen: "Müşriklerle topluca savaşın!" cümle-i celilesi bu haramiyeti nesh etmiş, ancak bu ayların haramlığı, ibadetlerin fazileti ve günahlardan sakınmanın önemi hususunda bâki kalmıştır. Nitekim Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Selem)im Huneyn muharebesi ve Tâif muhasarası şevvalde başlamış ve haram aylardan biri olan zilkadenin bir kısmında sürmüştür. (Beyzûvi. Hâzin)

37- (Müşrikler tarafından uydurulan ve "Haram bir ayın yasaklığını başka bir aya erteleme" anlamına gelen) **nesi', sadece kâfirlikte bir artış (kayı)dır ki, o kâfir olmuş kimseler** (eski sapıklıklarına ilâveten) **onunla** (daha iyi) **saptırılır.**

Onlar onu(n haramlığını haram olmayan başka bir aya kaydırarak) **bir sene helâl sayarlar,** (değiştirmekte bir menfaatleri söz konusu olmadığı başka) **bir sene ise** (Allâh indindeki haramlığını koruyarak) **onu haram sayarlar, tâ ki Allâh'ın** (kendilerinde savaşı) **haram etmiş olduğu şeylerin**(; o dört haram ayın sadece) **sayısına uyum sağlasınlar,** (ama) **böylece Allâh'ın haram kılmış olduğu şeyleri**(n kendilerine mahsus özel mevsimlerini) **helâl sayınlar. Onların kötü amelleri** (can çekici bir hale getirilerek işte

böylece) kendileri için iyice süslü gösterilmiştir.

Zaten Allâh o kâfirler toplumuna (doğru yolu gösterse de, kendileri o yola girmeyi istemedikleri sürece onlara) **hidâyet vermez.**

38- Ey iman etmiş olan kimseler! Size ne oldu ki, size: "Allâh yolunda (cihat için Tebük seferine) **çıkın!" denildiği zaman, yer**(yüzünün geçici güzelliklerin)**e meyledip** (cihada çıkma işini) **ağırdan aldınız.**

Yoksa siz âhîret (ve onun sonsuz nimetleri) **yerine, o en yakın** (ve peşin dünya) **hayat** (ın)a mı razı oldunuz?

Hâlbuki o en alçak (dünya) **hayatın**(ın lezzetleriyle) **meta'**(lan)ı(p yararlanmak) **âhîret yanında ancak** (hiç itibarsız) **pek az bir şeydir.**

39- Eğer (emroumduğunda ve gerektiğinde kâfirlerle savaşa) **çıkamazsanız, O** (Allâh -u Te'âlâ) **size pek acı verici büyük bir azapla azap eder ve siz**(i helâk etmesinin akabin)den **başka bir kavmi yerinize getirir.**

Siz ise (zarar türlerinden) **hiçbir şeyle O'na zarar veremezsiniz.**

Zaten Allâh (sizi helâk edip yerinize başkalarını getirme ve siz olmasanız da dinine yardım etme konuları dâhil) **her şeye** (hakıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

40- Siz o (peygamber-i zîşa)na **yardım etmezseniz**, (bu ona hiçbir zarar vermez, çünkü) **gerçekten de Allâh ona** (her zaman ve mekânda ve her türlü zor şartlar altında) **yardım etmiştir. Hani o kâfir olmuş kimseler onu** (Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu Anh) ile beraber) **iki kişinin biriyken** (Mekke'den) **çıkarmıştı; hani o ikisi o** (Sevr dağındaki) **mağaradaydılar; vaktâ ki o,** (kendisini koruma telâşına düşen) **arkadaşına: "Üzülme! Gerçekten de Allâh**(ın koruma ve yardımı) **bizimle beraberdir!" diyordu da, nihayet Allâh onun üzerine** (kendisiyle huzur ve sükûnetinin artacağı rahmet ve) **sekînetini indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım** (melek) **ordular**(ıy)la **onu desteklemiş ve böylece o kâfir olmuş kimselerin davasını en alçak yapmıştı. Allâh'ın kelimesi** (olan Kelime-i Tevhid ve İslâm davası) **ise,** (her zaman) **en üstün olanın ta kendisi ancak odur! Allâh** (hiç mağlup edilemeyen bir) **Azîz'dir;** (dostlarını azîz ve müşrikleri zelil kılma gibi, tüm karar ve uygulamalarında tam isabet sahibi olan bir) **Hakîm'dir.**

Rivayete göre; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke'den Medine'ye hicreti sırasında, Mekke'ye bir saatlik mesafede bulunan Sevr dağının tepesindeki bir mağarada Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh) ile üç gün gizlendiler. Bu itibarla Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh) Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in mağaradaki arkadaşı olma şerefine nail olmaktan öte, sahâbiliği Kur'ân'ın nassıyla sabit oldu. Nitekim Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona: "Sen benim mağarada arkadaşımдын, havzm başında da arkadaşımдын!" (Tirmizî, Menâkıb: 16, no: 3670,5/613) buyurarak kendisini övmüştür. Bu yüzden diğer sahâbîlerin sohbetini inkâr eden kişi kâfir olmayıp, Ehl-i Sünnet dışına çıkmış bir mübtedî' olurken, Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh)ın sahâbiliğini inkâr eden kâfir olmaktadır. O sırada müşrikler mağaranın etrafına gelip aramaya başlayınca Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh); "Bugün yakalanacak olursak Allâh'ın dini gitti!" diye düşünüp çok korkarak Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e; "Ya Rasülellâh! Onlardan birisi ayaklarına bakacak olsa bizi oracıkta görecek!" deyince, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İki kişi hakkındaki düşüncen (ve telâşın) nedir ki üçüncüleri Allah'tır!" buyurdu ve bu sözünüyle Allâh-u Te'âlâ'nın yardım, koruma ve destek bakımından kendileriyle birlikte olduğunu açıklamış oldu. Onlar mağaraya girer girmez Allah -u Te'âlâ iki güvercin gönderdi, böylece onlar mağaranın aşağı tarafında yumurtladılar, bir de örümcek yolladı ki o da hemen mağaranın ağızını ördü, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Ya Rabbi!

Gözlerini kör et!" diye beddua edince onlar son derece aramalarına rağmen hiçbir şey bulamayarak geri döndüler. Bu kıssada Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in büyük tevekkülü görüldüğü gibi, Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh)ın da birçok fazileti açığa çıkmıştır. Bu yüzden Ömer ibni Hattâb (Radiyallâhu anh) Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh)dan bahsederken: "İsterdim ki, benim amellerimin tamamı onun bir günlük ve bir gecelik ameli kadar olsaydı!" buyurmuş ve şöyle anlatmıştır: "Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile mağaraya yürüdükleri gece o, içeride zarar verici bir şey varsa Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e dokunmasın diye mağaraya önce kendisi girdi ve içeriye iyice süpürdükten sonra kenarda bulunduğu bir deliği elbisesiyle tıkadı, bir şey bulamayınca kalan iki deliği de ayaklarıyla kapattı, sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i içeriye çağırdı. Böylece Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) mağaraya girip başını onun koynuna yaslayarak uykuya daldı. O anda delikte bulunan bir yılan onu ayağından soktuysa da Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) uyanmasın diye hiç kıpırdamadan durdu ve gayri ihtiyari akıttığı gözyaşları Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in yüzüne düşünce: 'Ey Ebû Bekir! Ne oldu sana?' diye sordu. O: 'Anam babam sana feda olsun, ısırıldım!' deyince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) mübarek tükürüğüyle ağrıyan yeri sıvazladı ve o anda hissettiği tüm acılar kayboldu. Fakat vefat edeceği gün o zehir Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh)ın şehit olmasına sebep oldu. İşte ben o gecesini kastediyorum, imrendiğim günü ise, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) vefat edince, bazı Arap kabilelerinin zekâtı reddederek irtidâd etmeleri üzerine tek başına da olsa onlarla harp etme kararı aldığı gündür!" (Hâzin. Beyzâvî, Neseffî)

41- (Allâh yolunda cihada çıkmaya yetecek kadar imkân ve güce sahipseniz,) **gerek hafif kimseler, gerekse ağır kişiler**(, hastalar ve sağlamlar, zenginler ve fakirler, çocuklular ve çocuksuzlar, yaşlılar ve gençler, güçlüler ve zayıflar, silahlılar ve silahsızlar) **olarak** (cihada) **çıkın ve hem mallarınızla hem de canlarınızla Allâh yolunda cihad edin! İşte size! Bu, kendiniz için** (iki cihanda da) **tam bir hayırdır. Eğer** (hayrın nerede olduğunu) **bilmekte bulunmuş olduysanız**(, elbette cihadi tercih edersiniz)!

42- Eğer (çağrıldıkları şey, ulaşımı pek kolay ve) **çok yakın bir menfaat ve** (yakınla uzak arası) **orta bir yolculuk olsaydı, elbette seni iyice izlerlerdi. Fakat o zorluk**(la kat edilecek mesafe) **kendilerine uzak geldi.**

Yakında o (cihattan geri kala)nlar (Tebûk seferinden döndüğünüzde): **"Güç** (ve imkân) **bulabilseydik elbette sizinle birlikte çıkardık!" diye Allâh'a yemin edecekler.** (Böylece) **onlar** (kendilerini azaba sürükleyerek) **nefislerini helâk edecekler. Oysa Allâh bilmektedir ki gerçekten onlar elbette yalancılardır.**

43- (Habîbim! önce şunu peşinen bil ki:) **Allâh seni affetmiştir**(; bu hususta seni suçlu bulmamıştır)!

O (güçsüzlüklerini belirten sözlerinde) **doğru olan kimseler sana iyice belirmeden ve sen o** (özürlerinde) **yalancı olanları bilmeden niçin o** (cihada çıkmama bahanesi olarak imkânsızlıklarını ortaya atanlara ve Allâh adına yemini bu yalanlarına alet yap)an (o münafık)lara (cihattan geri kalmaları hususunda) **izin verdin?**

Bazılarının sandığı gibi bu âyet-i kerime, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in affi gerektiren bir günah işlediğine asla delâlet etmemekte, bilakis Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in Allâh-u Te'âlâ nezdinde en yüksek mertebeye sahip bulunduğu ve diğer peygamberlere karşı üstünlüğüne delâlet etmektedir. Zira Allâh-u Te'âlâ hiçbir peygamberin muamelesi hakkında daha söze başlamadan önce böyle bir bağışlama ifâdesi kullanmamıştır.

Bu âyeti celîlede peygamberlerin, kendilerine vahiy gelmemiş olan bir konuda içtihat

yapabileceklerine dâir bir delil bulunmaktadır. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e daha önce Allâh-u Te'âlâ tarafından, Tebûk muharebesine katılmamak için izin isteyenlere izin vermemesi hususunda bir emir gelmediğinden ve kendisine: "Onlardan dilediğine izin ver!" (Nûr Sûresi: 62) şeklinde genel bir yetki verildiğinden, izin verme konusunda bir içtihatla bulundu. Ama Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i kelimesiyle onların gizli niyetlerini ona bildirerek: "Sen izin vermesen de zaten onlar münafık oldukları için harpten geri kalacaklardı, ama sen bu yaptığından mesul değilsin, zira hakkında vahiy bulunmayan konularda dilediğini yapmakta muhayyersin!" buyurmuş oldu. Dolayısıyla âyet-i celîlede geçen "Affetti!" ifadesi, "Suçunu bağışladı!" anlamında olmayıp, ancak "Seni bu işten muaf tuttu!" manasında anlaşılmalıdır. Kâzî İyâz, Kuşeyrî ve Semerkandî (Rahimehumüllâh) gibi râsih âlimlerin görüşleri de bu yöndedir. (Hâzîn)

44- Allâh'a ve o son güne (gerçekten) inanmakta olan o kimseler, mallarıyla ve canlarıyla cihat edecekler diye senden izin istemez! (Bilakis hiç tereddütsüz cihada koşarlar da izin bile beklemezler.)

Zaten Allâh o takva sahiplerini(n amellerini ve niyetlerini pek iyi bilen bir) Alîm'dir.

45- (Özürsüz yere cihada çıkmamak için) senden ancak o kimseler izin ister ki onlar Allâh'a ve o son güne inanmazlar, zaten onların kalpleri (iman hususunda) iyice şüphelenmiştir, bu sebeple onlar kuşkuları içerisinde tereddüt etmektedirler.

46- Onlar (cihada) çıkmak isteselerdi, elbette onun için (yolcuya gereken binek ve azık gibi) bir teçhizat hazırlarlardı. Lâkin Allaâh çıkışa kalkışmalarını hoş görmedi de, kendilerini (tembelliğe ve isteksizliğe sevk ederek) engelledi.

Ve böylece (Allâh-u Te'âlâ'nın imtihan hikmetine dayalı müsaadesine binâen, şeytan tarafından onlara): "(Evlerinde) oturan (kötürümler, çocuklar ve kadın)arla birlikte siz de oturun!" denildi.

47- Onlar da sizin içinizde çıkmış olsalardı, size şer ve fesattan (bir de düzen bozmaktan) başka bir artış sağlamazlardı ve elbette (aranızda görüş ayrılığı çıkarmak suretiyle) size fitne (ulaştırmayı) aramakta oldukları halde (kovuculuk ve birbirine düşürme konularında) aranızda (at) koştururlardı.

İçinizde onlar adına (casusluk yapmak üzere, sizin söylediklerinize) çokça kulak ver(ip kendilerine nakled)enler de vardır. / İçinizde onları iyice dinley(ip etkilenerek sözlerine itaat ed)en (zayıf kalpli kimse)ler de vardır. / Allâh ise o zâlimleri(n yaptıklarını da yapacaklarını da, tüm niyetlerini de hakkıyla bilen bir) Alîm'dir.

48- Andolsu n ki muhakkak onlar bu (Tebûk gazasından önce de (sahabenin dağılması ve ordunun paramparça olması gibi) fitne(ler) aramıştılar ve elbette senin (davayı iptal) için nice (hile ve tuzaklar kurup, kötü) işler çevirmiştiler. Nihayet kendileri isteksiz kimseler halindeyken (Allah'ın vaat ettiği) o hak (olan yardım ve zafer) geldi de, Allah'ın emri(, dini ve serî'atı) belirgin bir şekilde galip oldu.

49- O (münafık ola)nlardan kimi de: "Bana (cihattan geri kalmam için) izin ver de, beni (emrine muhalefete mecbur bırakarak, işimin gücümün bozulmasına sebep olarak ve bu sıcakta yola çıkararak) fitneye düşürme!" der. Haberin olsun ki; onlar (bu türlü sudan bahanelerle ve yalan mazeretlerle izin isteme cüretini göstererek, fitneden kaçalım derken,) fitnenin tam içerisine düşmüşlerdir. Şüphesiz ki cehennem, o kâfirleri elbette çepeçevre kuşatıcıdır.

Bu âyet-i kerime Cedd ibni Kays hakkında nazil olmuştur, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve

Sellem) Tebûk seferine hazırlandığında münafıklardan olan bu kişiye: "Ey Ebû Vehb! Rumlarla savaşa var mısın?" deyince o: "Ya Rasûlellâh! Gerçekten benim kavmim bilmektedir ki ben kadın sevgisine müptela bir adamım, korkarım Rum kızlarını gördüğümde dayanamam, sen beni onlarla fitneye düşürme de müsaade buyurursan ben harpten geri kalayım, ama sana malımla destek olayım!" dedi. İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümû) şöyle anlatmıştır; Cedd ibni Kays'ın münafıklıktan başka bir illeti yokken ortaya böyle bir bahane atınca Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ondan yüz çevirdi ve: "Hadi sana izin verdim!" buyurdu. Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ bu âyeti celîleyi indirerek o münafığı rezil rüsvay etti.

50- (Habîbim! Bazı muharebelerinde) **sana** (zafer ve ganimet gibi) **güzel bir şey ulaşırsa**, (sana karşı besledikleri aşırı kıskançlık ve düşmanlıktan dolayı) **bu onları kötü eder. Ama** (bazen) **sana** (bozgun ve hezimet gibi) **bir musibet isabet edecek olursa** (, yaptıklarını beğenerek): **"Gerçekten biz daha önce** (bu felâketi gördüğümüz için cihada gitmeyerek, tedbir ve sakınmayla ilgili) **işimizi** (sağlama) **almıştık!" derler de, kendileri** (senin başına gelene sevinen ve yaptıklarıyla keyiflenen) **ferahlanıcı kimseler hâlinde** (toplantılarından) **dönerler** / (Habîbim! Senin yanından) **dönüp giderler** /.

Câbir ibni Abdillâh (Radıyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Cihattan geri kalan münafıklar Medine'de fitne çıkarıyorlar ve: "Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashabi yolculuklarında çok büyük sıkıntılar çekmişler ve perişan olmuşlar!" diye kötü haberler yayıyorlardı. Bunu duyan diğer münafıklar da sevinerek: "Akıllılık etmişiz de onlarla birlikte yola çıkmamışız!" diye kendi görüşlerini beğeniyorlardı. Daha sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbının afiyet haberleri gelince onların yalancılığı ortaya çıkıyordu. İşte Allâh-u Te'âlâ bu hususta bu âyet-i kerimeyi inzal buyurmuştur.

51- (Habîbim!) **De ki: "Allâh'ın bizim için yazmış olduğu** (ve takdir buyurduğu, ya yardım ve zafer, ya da şehitlik ve ebedî nimetlere mazhariyet gibi) **şeylerden başkası bize asla erişemez. Bizim Mevlâ'mız** (, yardımcımız ve yöneticimiz) **ancak O'dur! İnananlar ancak Allâh'a tevekkül etsin**(ler ve her konuda yalnız O'na güvenip, tüm işlerini sadece O'na ismarlasınlar)!"

52- (Habîbim!) **De ki: "Siz bizimle ilgili ancak o en güzel iki şeyin**(; ya zaferin ya şehitliğin) **birini beklemektesiniz. Oysa biz sizin hakkınızda** (en kötü iki akıbetin birini;) **Allâh'ın size ya Kendi tarafından** (vasitasız gelecek), **ya da bizim ellerimizle** (gerçekleşecek) **bir azap isabet ettirmesini beklemekteyiz. Öyleyse** (bizim akıbetimizi) **bekleyin! Şüphesiz ki biz de sizinle birlikte** (başınıza gelecekleri) **bekleyicileriz!"**

53- (Habîbim! O gösteriş için yardım teklif eden münafıklara) **de ki: "Gönüllü olarak, ya da hoşlanmayarak** (mallarınızı cihat yoluna) **infakta bulunun!** (Her iki durumda da bu harcamalarınız) **sizden asla kabul edilmeyecektir. Çünkü siz gerçekten de** (emre itaatten çıkmış) **fâsiklar toplumu oldunuz!"**

Bu âyet-i kerime de Cedd ibni Kays hakkında nazil olmuştu çünkü o Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den cihada gitmemek için izin isterken, maddî destek teklifinde bulunmuştu. İşte bu âyet-i kerimesiyle Mevlâ Te'âlâ, onun bu infakının Allâh için olmadığını beyan ederek kabule şayan olmayacağını açıkladı ki bu, o kişinin yapacağı yardımdan dolayı hiçbir sevap kazanamayacağını beyan ettiği gibi, bu yardımın ondan alınmaması gerektiğine de işaret etmektedir.

54- Nafakalarının kendilerinden kabul edilmesi hususunda onlara engel olmuş olan

şey, ancak gerçekten onların Allâh'ı ve Rasûlünü inkâr etmiş olmaları, kendilerinin namaza, (ağırlanan) üşengeçler olmaktan başka bir halde gelmemeleri ve onların (sevap ummayan, azaptan da korkmayan) isteksiz kimseler olmaktan başka bir suretle infakta bulunmamalarıdır.

55- (Habîbim!) Onların ne malları ne de çocukları seni şaşırtmasın! Allâh (onlara çok mal ve çocuk vererek, kendilerinin iyiliğini dilememiş,) ancak bunlar sebebiyle onlara o en yakın (dünya) hayat(ın)da azap etmeyi ve kendileri kâfir kimseler olarak canlarının zorla çıkmasını dilemiştir.

Allâh-u Te'âlânın dünyada münafıkları azaba uğratması birçok yönden izâh edilebilir; nitekim onların bunca malı toplayıp koruma uğrındaki gayret ve çabaları, onlara karşı aşırı düşkünlük yüzünden ellerinden çıkar korkusuyla taşdıkları endişeleri, istemeyerek de olsa Müslüman olduklarını göstermek için onlardan hayır yollarına harcama mecburiyetinde kalmaları, onların mal ve evlat yüzünden uğradıkları musibetlerdendir.

56- O (münafık ola)nlar Allâh'a yemin ederler ki gerçekten kendileri elbette (din konusunda) sizdendirler. Hâlbuki onlar (kalplerinde İman bulunmadığı için) sizden değildirler. Lâkin onlar öyle (cesaretsiz) bir toplumdurlar ki (sizin, müşriklere yaptığınızı onlara da reva görmenizden) sürekli korkmaktadırlar(, bu yüzden de takıyye yoluyla Müslüman olduklarını gösterip, yalan yeminlerle sizi buna inandırmaya çalışmaktadırlar).

57- Eğer (sizden kurtulacakları) bir sığınak, ya da mağaralar veya (tüneller, yuvalar gibi) girilebilecek bir yer bulsalar, elbette onlar (hiçbir şeyin geri çeviremeyeceği inatçı ve azgın bir atın çabukluğuyla) süratlice koşar oldukları halde ona doğru yönelirlerdi.

58- Onlardan öylesi de vardır ki, sadaka (ve zekât) lar(ın dağıtımı) hakkında seni ayıplamaktadır. Artık onlara ondan bir şey verilecek olursa hoşnut olurlar (ve senin bu taksimini beğenirler), ama kendilerine ondan bir şey verilmezse birdenbire onlar kızarlar.

Ebû Sa'îd el-Hudrî (Radıyallâhu anh)dan rivayete göre bu âyet-i kerîme ileride Ali (Radıyallâhu anh)a karşı ayaklanma başlatarak onu şehit edecek olan Hâricilerin başını çeken Zü'l-Huveysıra hakkında nazil olmuştur. Şöyle ki, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Mekke ehlinin gönlünü almak için onlara Huneyn ganimetlerinden bol pay verince, o: "Ya Rasûlellâh! Adaletli ol!" dedi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Yazık sana! Ben adaletli değilsem kim adaletli davranacak?" buyurdu. Bunu duyan Ömer ibni Hattâb (Radıyallâhu anh): "Ya Rasûlellâh! Bırak beni de şu münafığı öldüreyim!" deyince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İnsanların benim, ashabımı öldürttüğümü konuşmasından Allâh'a sığınırın! Gerçekten bu ve arkadaşları Kur'ân okuyorlar ama boğazlarını geçmiyor! Ok avdan çıktığı gibi onlar da dinden çıkacaklar!" buyurdu. (Müslim, Zekât; 47, No: 1063, 2/740) İşte bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i celîleyi indirdi. (Hâzîn, Beyzâvî, Âlûsî)

59- Eğer gerçekten onlar Allâh'ın ve Rasûlünün kendilerine vermiş olduğu şeye razı gelseydiler ve: "Allâh(ın, lütfuyla bizim için ayırdığı kısmet) bize yeter, yakında bize fazl(-u ihsan)ından Allâh da verecek, Rasûlü de! Şüphesiz ki biz yalnızca Allâh(ın ikramın)a rağbet edici kimseleriz!" deseydiler(, elbette bu kendileri için çok hayırlı ve kârlı olurdu)!

60- Sadakalar(; zekâtlar) Allâh'tan bir farz olarak ancak (hiçbir malı ve kazanma imkânı

bulunmayan) **fakirlere**, (bir miktar malı yahut kazancı bulunsa da, yeterli gelmeyen) **miskinlere**, (zengin de olsalar) **onlar**(ın toplanması) **üzerine çalışma yapan** (memur)lara, **kalpleri** (İslâm'a) **alıştırılacak olanlara**, (yazışmalı kölelerin) **boyunlar**(ının kurtarılması) **uğrunda** (harcamaya), **borçlulara**, **Allâh yolunda** (gaza, hac ve ilim tahsili gibi vazifelere çıkmış muhtaç kimselere) **ve** (memleketlerinde zengin de olsalar herhangi bir nedenle) **yolda** (mağdur) **kalmışa mahsustur. Allâh** (insanların durumlarını ve neyi hak ettiklerini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir**; (her işini hikmet üzere yapan, bu yüzden hakları sahiplerine sevk eden bir) **Hakîm'dir**.

Münafıklar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in ganimet taksimini kınayınca, Mevlâ Te'âlâ Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in icraatını tasvip mâhiyetinde bu âyeti celîleyi gönderdi. Zeyyâd ibni Hars (Radyallâhu anh) şöyle anlatıyor: Ben Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e gidip bî'at ettim, o sırada bir adam gelerek zekâtta bir hisse isteyince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Allâh-u Te'âlâ zekâtlar(ın dağıtımı) hakkında ne bir peygamberin ne de hiçbir kimsenin hükmüne razı gelmeyerek bizzat Kendisi onlar hakkındaki hükmünü açıkladı ve onları sekiz parçaya ayırdı. Eğer sen o cüzlerden biriyisen sana hakkını veririm!" buyurdu. (Ebû Dâvûd, Zekât; 24, No. 1630,1/512)

61- Yine o (münafık ola)nlardan **öyleleri vardır ki: "O** (peygamber), (herkese inanan saf bir kişi ve her söyleneni dinleyen) **bir kulaktır!"** derler de **o peygambere sürekli eziyet ederler.**

(Habîbim!) **De ki: "(O,) sizin için hayrın ta kendisi olan bir kulaktır ki, Allâh'a da iman eder,** (kendisinde samimiyet gördüğü) **müminler**(in sözlerin)e **de inanır.**

Ayrıca (o,) **içinizden iman** (ettiğini ilan) **edenler**(in zahiri beyanlarını kabulle yetinip sır perdelerini açmadığı) **için de büyük bir rahmettir!"** **Ama o kimseler ki** (her ne şekilde olursa olsun) **Allâh'ın Rasûlüne eziyet etmektedirler; çok acı verici pek büyük bir azap onlara mahsustur.**

62- (Ey müminler!) O (münafık ola)nlardan **sizi razı etsinler diye size karşı Allâh'a yemin ederler**(, siz de işin iç yüzünü bilmediğinizden, onların bu yalan yeminlerine kanıp kendilerinden memnun kalabilirsiniz). **Allâh ise, O'nu**(n emirlerini tutup yasaklarından kaçınarak, Kendisini) **razı etmeleri**(, başkalarını memnun etmekten) **daha gereklidir. Rasûlü**(nü razı etmeleri) **de** (böyledir. Zaten sizi ne kadar razı etseler de, hak meydana çıkınca bu hoşnutluğunuz dünyada bile geçersiz kalacaktır)! **Eğer** (gerçek manada) **inanıcı kimseler olduysalar**(, ancak Allâh'ı ve Rasûlünü razı etmeye çalışsınlar)!

Bu ve bir önceki âyet-i kerîmeler münafıklardan bir cemaat hakkında nazil olmuştur. Bir kere aralarında Cülâs ibni Süveyd ve Vedî'a ibni Sabit'in de bulunduğu bir münafık topluluk Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) hakkında yakışsız sözler sarf ettiler. İçlerinden biri: "Muhammed'in dedikleri haksız o zaman biz eşeklerden beteriz!" dedi. Diğer biri: "Böyle konuşmayın, korkanın bu sözler kendisine ulaşır da o da bizim aleyhimize bir şeyler söyler!" dedi. Cülâs: "Biz istediğimizi söyleriz, sonra da gider ona söylemedik diye inkâr ederiz! Bir de yemin ettik mi o da bizi tasdik eder, çünkü Muhammed her söyleneni dinleyip kabul eden bir kulaktır!" deyince, yanlarında bulunan Âmir ibni Kays isimli ensardan bir delikanlı bu sözü duydu ve gazaplanarak: "Vallâhi Muhammed'in dedikleri haklıdır, zaten siz eşekten betersiniz!" dedi. Onlarsa ona hakaretler yağdırdılar. Sonra o Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e giderek bu durumu bildirince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onları çağırttı ve duyduklarının doğru olup olmadığını sordu. Onlar hemen inkâr ederek: "Âmir yalancıdır!" diye yemin ettiler. Âmir de onların yalancı olduklarına dâir yemin etti. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bir kişinin yeminine karşılık o kadar adamın yeminini göz ardı edemeyince, Âmir "Ey Allâh! Doğruyu tasdik et, yalancıyı tekzip et!" diye duaya başladı.

Bunun üzerine Allâh-u Te'âlâ bu âyetleri inzal buyurdu.

63- O (münafık ola)nlar şu gerçeği hakikaten bilmediler mi ki; kim Allâh'a ve Rasûlüne karşı durursa, şüphesiz onun için, içerisinde ebediyyen kalacağı cehennem ateşi vardır. İşte sana! Bu, pek büyük bir rusvaylığın ta kendisidir.

64- O Münafıklar (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in doğruluğuna yakinen inanmasalar da, doğru olabileceği endişesini devamlı taşımaktadırlar, bu yüzden ağızlarından çıkan şirk ve nifak sözleri bir yana,) **kalplerinde bulunan** (gizli sırlar)ı **kendilerine tam manasıyla haber verecek bir sûrenin, aleyhlerine indirilmesinden sakınmaktadır**(lar). (Habîbim!) **De ki: "Siz** (her zaman yaptığınız gibi benim verdiğim haberlerle yine) **alay ed**(erek münafıklığınızın devam ed)in (bakalım)! **Şüphesiz ki Allâh sakınmakta olduğunuz o şeyi** (açığa) **çıkarcıdır."**

Münafıklar kendi aralarında müminleri kötü vasıflarla anarlar fakat haklarında âyet iner de onları rezil eder endişesiyle bunu gizlerlerdi. Katâde (Radyallâhu anh) buyurmuştur ki: Tevbe sûresi münafıkları rezil rüsvay ettiği için 'Fâziha' onların haberlerini eşeleyip meydana çıkardığı için 'Müba'sira', rüsvaylıklarını ve şerefsizliklerini yaydığı için de 'Müsîra' isimleriyle anılmıştır." İbni Abbâs (Radyallâhu anhümâ) şöyle buyurmuştur: "Allâh-u Te'âlâ bu sûrede yetmiş münafığı kendi isimleriyle ve babalarının adlarıyla bildirmişti, sonra birbirlerini ayıplayarak mümin olan çocukları mahcup olmasın diye Allâh-u Te'âlâ inananlara acıyarak o isimleri neshetti!" (Hâzîn)

65- (Habibim!) Andolsun ki; gerçekten sen(in aleyhine niye konuştuklarını) **onlara soracak olsan, elbette: "Biz ancak** (lafa) **dalmıştık**, (eğlenip) **oynuyorduk**(, yoksa senin hakkında kötü bir niyetimiz yok!)" **derler.** (Habîbim! Sen) **de ki: "Yoksa siz, Allâh ile, O'nun âyetleriyle ve Rasûlüyle mi alay etmekte bulunmuştunuz?"**

Rivayete göre; münafık bir topluluk Tebûk gazasında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in yanından geçerken: "Şu adamı görmüyor musunuz, Şam'ın köşklerini ve kalelerini fethetme peşinde, heyhat!" dediler. Allâh-u Te'âlâ bunu Habîbine bildirince kafileyi durdurup onları çağırttı ve: "Siz böyle böyle dediniz!" buyurdu. Onlar ise: "Hayır! Vallâhi biz ne seninle ne de ashâbınla alâkalı bir mevzuda değildik! Lâkin yolu kısaltalım diye birbirimizle şakalaşıyorduk!" dediklerinde bu âyet-i celîle nazil oldu.

66- (Artık, boşuna) özür dile(mekle kendinizi meşgul et)**meyin! Gerçekten de siz imanı** (açıklama)**nızın ardından kâfir**(li iğnizi meydana çıkarmış) **oldunuz.**

İçinizden bir cemaati(n samimiyetle tevbe edeceğini bilerek, kendilerini) **affedecek olsak bile, diğer bir taifeye azap edeceğiz. Çünkü gerçekten onlar** (münafıklıkta ısrarcı) **mücrim kimseler olmuşlardır.**

67- Münafık erkeklerle, münafık kadınlar, onların bazısı (hem görünüşte, hem gerçek manada) **diğer bir kısmın parçasıdır. Onlar** (peygamberi inkâr gibi, aklen ve dînen reddedilen) **münker** (şeyler)i **emretmektedirler**, (kelime-i şehâdeti ikrar gibi, hem akılca, hem de şerî'atça makbul bilinen) **ma'rûftan nehyetmektedirler ve** (Allâh yolunda harcama yapmaktan) **ellerini sıkıca yummaktadır. Onlar Allâh**(ın taatını) **unutmuşlardır, bu sebeple Allâh da** (rahmetini ve fazlını taksim ederken) **kendilerini terk etmiştir. Gerçekten de münafıklar** (itaatten çıkış hususunda zirveye ulaşmış) **fâsikların ta kendileridirler.**

68- Allâh o münafık erkeklerle o münafık kadınlara, bir de kâfirlere, içinde ebediyyen

kalacak oldukları cehennem ateşini vaat etmiştir. Onlara yeterli gelecek ancak odur! Üstelik Allâh (rahmetinden uzaklaştırarak) onlara lanet etmiştir. (Dünyada ise) kendileri için (münafıklığı gizlice sürdürme uğrunda çektikleri sıkıntılar gibi) devamlı bir tür azap da vardır.

69- (Ey münafıklar! Siz tıpkı kendinizden önceki (helâk edilen ümmet)ler gibi(siniz) ki, onlar kuvvetçe sizden daha güçlü, mallar ve evlatlar yönünden de (sizden) daha fazla olmuşlardır ve böylece (dünyada ki âdî ve fâni) nasipleriyle iyice faydalanmışlardır.

İşte sizden öncekiler (hasis ve fâni) nasipleriyle iyice faydalandığı gibi, siz de (akıbetinizi düşünmeksizin ve hakiki lezzetleri kazanmaya çalışmaksızın, tamamen onlara benzeyerek) nasibinizle çokça yararlandınız (da âhirete hiçbir lezzet bırakmadınız) ve o (asılsız bâtil yollara) dalmış olan kimseler toplumu gibi siz de (o batağa) daldınız!

(Habîbim!) İşte sana! Onlar ki, (imanlı olarak yapmaları halinde, kendilerine büyük sevaplar kazandıracak olan) amelleri dünyada da âhirette de boşa çıkmıştır. (Zira misafir ağırlama ve fakire yardım gibi işlerinden sevap alamayacakları gibi, dünyada kendilerine verilen sağlık ve zenginlik gibi nimet şeklinde görünen şeylerin, gerçekte onları azaba sevk eden birer istidraç olduğu da yakında kendilerine belirecektir.) Ve işte sana! Ancak onlar, (zarar ve ziyanın tüm sebeplerini ve neticelerini kendilerinde toplayarak) hüsrâna uğrayanların ta kendileridir.

70- O (münafık ola)nlara, o kendilerinden öncekilerin; (tufan, kasırga ve zelzele gibi felaketlerle helâk edilen) Nûh, Âd ve Semûd kavminin, (sivrisinek ordularıyla farklı bir şekilde telef edilen) İbrahim kavminin, (yıldırımlarla helâk edilen) Medyen ahâlisinin ve o (Cibril (Aleyhisselâm)ın kanatlarıyla) ters döndürülen (Lût kavminin karye)lerin(in) önemli haberi gelmedi mi? Rasûlleri bunlara pek açık mucizeler getirmişti (de, onlar inkârda inat edip direnmışti, bu sebeple de Allâh-u Te'âlâ onları helâk etmişti). Fakat Allâh onlara haksızlık eder olmamıştı. Lâkin onlar (kendilerini ebedî azaba sürükleyecek gâvurluğu tercih ederek) ancak nefislerine zulmetmekte bulunmuşlardır.

71- İnanan erkeklerle, inanan kadınlar, onların da bir kısmı diğer bir kısmın dostlarıdır! Onlar (Allâh'a ve Rasûlüne inanıp itaat etmek gibi, aklen ve şer'an iyi bilinen) ma'rûfu emretmektedirler, (şirk ve isyan gibi, hem akıl, hem de din yönünden kabul görmeyen) münkerden nehyetmektedirler, o (farz) namaz(lar)ı dosdoğru kılmaktadırlar, zekâtı (tastamam) vermekteler, Allâh'a ve Rasûlüne de (tüm emirlerini tatbik hususunda) itaat etmektedirler. İşte sana! Onlar ki, Allâh kendilerine kesinlikle rahmet edecektir.

Şüphesiz ki Allâh (yapmak istediği herhangi bir şeye engel olunamayacak güce sahip bir) Aziz'dir; (lanet ve rahmet dâhil, tüm yaptıklarını yerli yerinde yapan bir) Hakîm'dir.

Münafıkların birbirleriyle dostlukları, liderlerini ve büyüklerini taklit nedeniyle, bir de nefsânî arzuları ve tabiatları gereği olduğundan onlar hakkında: "Münafık erkeklerle münafık kadınlar birbirlerindenidirler!" buyrulmuş, ama müminler arasında bulunan uyum, kendi içlerinden gelen bir istek ve yaratılışları gereği olmayıp Allâh-u Te'âlâ'nın tevfiik ve hidâyetiyle olduğundan, bu âyet-i kerimede onlar hakkında: "İmanlı erkeklerle imanlı kadınlar birbirlerinin velileridirler!" buyrulmuştur.

72- Allâh o inanan erkeklere ve inanan kadınlara; (köşklerinin ve ağaçlarının) altlarından ırmaklar akmakta olan ve içinde ebediyyen kalacak oldukları cennetler, bir de (o cennetin en gözde ve güzide yeri olan) Adn cennetlerinde bulunan pek hoş meskenler vaat etmiştir. Allâh'tan pek az bir rıza (ve hoşnutluk) ise, (cennetlerden ve tüm nimetlerden) daha bü yükür! işte sana! Ancak bu, pek büyük kurtuluşun ta

kendisidir (ki, buna karşı dünyanın hiçbir nimetine erişmek kurtuluş addedilemez).

Ebu'd-Derdâ (Radyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte Rasûlüllâh (Sallüllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Adn, Allâh-u Te'âlâ'nın özel yurdudur ki orayı hiçbir göz görmemiş ve hiçbir beşerin kalbinden de geçmemiştir. Orası Allâh-u Te'âlâ'nın (hususî tecellîlerinin) meskenidir. Âdemoğullarından orada O'nun (tecellîleri) ile birlikte peygamberler, siddîklar ve şehitlerden başkası bulunmayacaktır. Allâh-u Tebâreke ve Te'âlâ (ona hitaben): 'Sana girene müjde olsun!' buyurmaktadır." (Taberî, Câmi'ul-beyân, no: 16959, 6/417)

İmrân ibni Husayn ve Ebû Hureyre (Radyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre. Rasûlüllâh (Sallüllâhu Aleyhi ve Sellem)e bu âyet-i kerîmedeki "Hoş meskenler"den sorulunca buyurdu ki: "İnciden bir saraydır ki, içerisinde kırmızı yakuttan yetmiş daire vardır, her bir dairede yeşil zebercedden yetmiş oda, her odada yetmiş taht, her taht üzerinde ise her renkten yetmiş döşek, her döşek üzerinde de hurilerden bir eş bulunmaktadır. Ayrıca her bir odada yetmiş sofrâ, her sofrâ üzerinde de yetmiş çeşit yemek mevcuttur!" (Taberî, Câmi'u'l-beyân, no: 16956, 6/416)

Ebû Sa'îd el-Hudrî (Radyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte Rasûlüllâh (Sallüllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allâh-u Tebâreke ve Te'âlâ cennet ehli (cennete girdiklerinde kendilerine: 'Ey cennet ehli!' diye hitap) buyurur, onlar da: 'Ey Rabbimiz! Buyur, tekrar tekrar emrine amadeyiz!' derler. O: 'Razı oldunuz mu, hayatınızdan memnun musunuz?' buyurur, onlar: 'Biz nasıl razı olmayız ki. Sen yaratıklarından hiçbir kimseye vermediklerini bize verdin!' derler. O zaman O: 'Ben size işte bunlardan daha üstününü vereceğim!' buyurur. Onlar: 'Ya Rabbi! Hangi şey bundan daha faziletli olabilir?' derler. O da: 'Size rızâmı (ve hoşnutluğumu) helâl ediyorum, artık bundan sonra ebediyyen size hiç kızmayacağım!' buyurur." (Buhârî, Rikak:51, no: 6183, 5/2398; Müslim, Cennet 2, no: 2829,4/2176)

73- Ey Nebî! Kâfirlerle (kılıçla) ve münafıklarla (delile dayalı bir yolla) cihat et ve onlara karşı sert ol! (Çünkü sonları senin elinle azaba uğratılmaktır. Âhirette ise) **onların sığınakları ancak cehennemdir. O, ne kötü varış yeri olmuştur!**

74- O (münafık ola)nlar(:"vallâhi! Medine'ye dönersek, şerefli alçakları oradan çıkaracak!" gibi laflar ederler, sonra da) **Allâh'a yemin ederler ki** (o sözleri) **söylememişler; oysa andolsun ki, gerçekten onlar** (bu gibi) **kâfirlik kelimesini söylemişler, İslâm'a girmelerin(i izhâr ettik) den sonra kâfir ol**(duklarını ortaya koy) **muşlar ve** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e suikast yapmak gibi) **erişemeyecekleri bir şeye azmetmişlerdir. Onlar** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in Medine'ye teşrifinden önce fakir ve muhtaç durumdayken, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in teşrihiyle zengin olmuşlardır. Bunu çok takdir etmeleri ve gereken şükrü ifâ etmeleri beklenirken, ayıplama konusu olarak, bula bula) **ancak Allâh'ın ve Rasûlünün, fazlından** (kazandırdığı ganimetlerle) **kendilerini zengin etmesini** (bulmuşlar ve böylece şımarıp nankörlük ederek İslâm'ı) **beğenmemişlerdir.**

Eğer (bu münafıklıktan) **tevbe ederlerse bu, kendileri için tam bir hayır olacaktır. Ama eğer** (münafıklıkta ısrar ederek, tevbeden) **yüz çevirirlerse, Allâh onlara dünyada da âhirette de pek acı verecek büyük bir azapla azap edecektir. Onlar**(dan bu azabı kaldırmak) **için yer(yüzün) de ne yakın bir dost, ne de gerçek bir yardımcı yoktur.**

Bu âyet-i kerîme münafıklardan bir cemaat hakkında nazil olmuştur. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk muharebesinde iki ay kadar bulundu, o sırada sürekli kendisine cihattan geri kalan münafıkları ayıplayan vahiyler iniyordu ve yanında gelen münafıklardan bazısı bunları duyuyordu. Bunlardan biri de Cülâs ibni Süveyd'di.

Bir kere Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk'te okuduğu hutbesinde münafıklardan bahsedip onları birer pislik olarak niteleyince Cülâs: "Muhammed'in dedikleri haksa o zaman biz eşeklerden beterizf" dedi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Medine'ye dönünce Âmir ibni Kays kendisine gelerek Cülâs'ın bu sözlerini haber verdi. O zaman Cülâs Âmir'i yalanlayınca Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onlara minberin yanında yemin etmelerini emretti. İkindiden sonra Cülâs minberin yanında dikilip: "Kendisinden başka hiçbir İlâh bulunmayan Allâh adına yemin ederim ki ben bu sözü söylemedim! Âmir bana iftira etti." diye yemin etti. Sonra Âmir kalkarak o da, onun bu sözü söylediğine ve kendisinin ona iftira etmediğine dâir aynı lafızlarla yemin etti. Bunun üzerine Âmir elini semâya kaldırarak: "Ey Allâh! İçimizden doğru olanın tasdikini peygamberine indir!" diye dua etti. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve müminler de "Âmin!" dediler. Daha onlar minberin yanından ayrılmadan Cibril (Aleyhisselâm) bu âyet-i celîleyi indirdi. Âyet-i kerîme: "Eğer tevbe ederlerse bu kendileri için çok hayırlı olur!" cümlesine ulaşınca Cülâs ayağa kalkıp: "Yâ Rasûlellâh! Duyuyorum ki Allâh-u Te'âlâ bana tevbe teklif ediyor! Evet! Âmir ibni Kays bu söylediklerinde doğrudur, ben bu lafları ettim, ama şimdi Allâh'tan mağfiret talep ediyorum ve O'na tevbe ediyorum!" dedi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de onun bu tevbesini kabul etti, o da tevbesinde sebat etti. İbni Keysân (Rahimehullâh)ın nakline göre âyette geçen: "Erişemeyecekleri şeye azmettiler!" cümle-i celilesi, oniki münafık hakkında nazil olmuştur ki, onlar kılık değiştirerek karanlık bir gecede bir tepenin üstüne çıkmışlar ve Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) oradan geçerken kendisine saldırarak onu bineğinin sırtından vadiye doğru yuvarlamayı kararlaştırmışlardı. Cibril (Aleyhisselâm) Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e onların bu gizli niyetini bildirip onları kaçtıracak kimseleri üzerlerine göndermesini emretti. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onların üzerine Huzeyfe (Radiyallâhu anh)ı gönderdi, O onları yoldan uzaklaştırıp geri dönünce, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İçlerinden kimi tanıdın?" diye sordu. O, kimseyi tanımadığını söyleyince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) tek tek adlarını saydı. Huzeyfe (Radiyallâhu anh): "Onları öldürecek kimseleri üzerlerine göndermeyecek misin?" deyince: "Arapların: 'Güçlenince kendi adamlarını öldürmeye başladı!' demelerini istemem. Allâh onlara karşı mide çıbanıyla bize kâfi gelecektir!" buyurdu. Huzeyfe (Radiyallâhu anh) Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in onlar hakkında söyle buyurduğunu rivayet etmiştir. "Ümmetim içerisinde on iki münafık vardır ki, cennete giremeyeceklerdir ve deve iğnenin deliği içerisine girinceye kadar cennetin kokusunu dahi duyamayacaklardır! Onlardan sekizine ateşli yaralar kâfi gelecektir ki, omuzlarında belirecek, göğüslerinden görünecektir!" (Müslim, Sıfâtü'l-münâfıkîn: 10, no: 2779, 4/2143-2144)

75- Onlardan kimi de Allâh ile sözleşmiştir ki: "Andolsun; eğer O, fazlından bize (çok mal) verirse, elbette kesinlikle sadaka (ve zekât) vereceğiz ve şüphesiz ki mutlaka (sıla-i rahimde bulunarak, hacca giderek ve Allâh yolunda gazaya yardımcı olarak) sâlih kimselerden olacağız!"

76- Fakat O onlara lütfundan (zenginlik) verince (sözlerinde durmayarak) onunla cimrilik etmişler (de Allâh'ın hakkını vermemişler) ve (Allâh'ın taatından) yüz çevirmişlerdir. Zaten onlar yüz çevir(meyi âdet edin)ici kimselerdir! (Dolayısıyla bu yaptıklarına şaşılmaz!)

77- Nihayet O (Allâh-u Te'âlâ) da onların (yaptıkları bu cimriliğin kötü bir neticesi olarak) akıbetlerini, (ölüp de) Kendisine kavuşacakları güne kadar kalplerinde yerleşen (kötü inanç ve gizli kâfirlikten ibaret) bir nifak yapmıştır. Şu sebeple ki onlar O'na vaad etmiş oldukları şey hususunda Allâh'a söz bozmuşlardır ve şu nedenle ki onlar yalan söylemekte bulunmuşlardır.

78- O (münafık ola)nlar bilmediler mi ki, gerçekten Allâh onların (içlerinde gizledikleri nifak) sırlarını da, (İslâm ve Müslümanlar aleyhine yaptıkları) fısıldaşmalarını da bilmektedir ve şüphesiz ki Allâh (kullardan gizli kapalı olan) tüm gaybları hakkıyla bilen bir Zât'tır!

79- O (münafık) kimseler ki, (zekât dışında) çokça gönüllü bağış yapan müminlerle, güçlerinin yetebildiğinden başkasını bulamayan o (samimi) kimseleri (verdikleri) sadakalar hususunda ayıplamaktadırlar ve onlarla alay etmektedirler! İşte Allâh onların bu alaylarının cezasını vermiştir. (Bu yüzden) pek acı verici büyük bir azap da onlar içindir!

80- (Habîbim! Dilersen) o (münafık ola)nlar için istiğfarda bulun, ya da kendileri için mağfiret talep etme! (Zira onlar hakkında değışecek bir şey yoktur.)

Sen onlar için yetmiş kere bağışlanma talep etsen de, Allâh onları asla bağışlayacak değildir.

İşte sana! Bu, onların Allâh'ı ve Rasûlünü gerçekten inkâr etmiş olmaları sebebiyledir. Zaten Allâh (iman etmek istemeyen ve kâfirlikte sınır tanımayan) o fâsiklar toplumuna (doğru yolu gösterse de, inanma yolunda tercih kullanmadıkları sürece onlara) hidâyet vermez!

Rivayete göre; münafıkların reisi oları Abdullah ibni Übeyy'in oğlu Abdullah samimi Müslümanlardandı. Babası hastalanınca Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den onun için istiğfarda bulunmasını istedi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de onun bu isteğini yerine getirince bu âyet-i kerime nazil olarak onlar için yetmiş kere de istiğfar etse Allâh-u Te'âlâ'nın onları affetmeyeceğini bildirdi. Bu sefer Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "O zaman ben de yetmişten fazla yaparım!" deyince, "Onlar için istiğfar etmişsin yahut mağfiret talebinde bulunmamışsın, onlara göre eşittir, çünkü hiçbir suretle bağışlanacak değillerdir!" (Münâfikûn Sûresi: 6) âyet-i kerimesi inerek bu sayıdan, tahdit değil, teksir (sınırlama değil, çokluk bildirimini) kastedildiğini açıklamış oldu.

81- O (İlâhî hikmet neticesi, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in müsaadesiyle Tebûk seferinden) geri bırakılmış kimseler Rasûlüllâh'ın ardında(n cihada gitmeyip geride) oturmalarıyla / Rasûlüllâh'a muhalefet için oturmalarıyla / sevindi(ler) de, mallarıyla ve canlarıyla Allâh yolunda cihat etmelerini hoş görmediler ve (birbirine): "Bu sıcakta (gazaya) çıkmayın!" dediler. (Habîbim!) De ki: "(Cihada çıkmamanız sebebiyle düşeceğiniz) cehennem ateşi hararet bakımından daha şiddetlidir!" Eğer (bu gerçeği) iyice anlamakta bulunmuş olsaydılar⁸, elbette azıcık bir rahatlığı sonsuz azaba tercih etmezlerdi)!

82- Artık onlar (dünyada) biraz gülsünler, (âhirette ise) çokça ağlasınlar! Kazanmakta bulunmuş oldukları (kötü) şeylere karşılık tam bir ceza olarak!

83- Eğer Allâh seni (Tebûk seferinden sağ salim olarak kurtarıp) onlardan bir fırkaya döndürecek olur da, onlar senden (başka bir gazaya) çıkış için izin isterlerse, sen de ki: "(Yaşadığım müddetçe) benimle beraber (hiçbir sefere) asla ebediyyen çıkmayacaksınız ve benimle birlikte hiçbir düşmana karşı kesinlikle savaşmayacaksınız!

Çünkü siz ilk seferde (benimle gelmeyip) oturmaya razı oldunuz. Öyleyse (bundan böyle) geri kalan (kadınlar ve çocuk)larla birlikte siz de oturun!"

84- O (münafık ola)nlar içerisinde ölmüş olan hiçbir kimse üzerine ebediyen (cenaze) namaz(ı) kılma! / (Âhirette Müslümanlar gibi güze! Hayat yaşayamayacağı için) ebediyen ölmüş olan o kişilerden hiçbiri üzerine (cenaze) namaz(ı) kılma! / Kabri üzerinde de dikil(ip bekle) me! Çünkü gerçekten onlar Allâh'ı ve Rasûlünü inkâr etmişler ve kendileri (kâfirlikte ısrar ederek haddi aşmış) fâsık kimseler olarak ölmüşler.

Ömer ve İbni Ömer (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre; münafıkların reisi Abdullah ibni Übeyy ölünce, oğlu Abdullah Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e gelerek babasını kefenlemesi için gömleğini kendisine vermesini istedi, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de verdi. Daha sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den cenaze namazını kıldırmasını istedi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) cenazeyi kıldırma üzere başında durunca

Ömer (Radıyallâhu anh) kalkıp Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in elbisesini çekerek: "Yâ Rasûlellâh! Rabbin seni buna dua yapmaktan nehyetmişken sen ona dua mı yapacaksın?" dedi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "(Allâh beni bundan men etmedi,) ancak Allâh: 'Onlar için istiğfarda bulun yahut kendileri için istiğfar etme! Sen onlar için yetmiş kere de istiğfar etsen Allâh asla onları bağışlayacak değildir!' buyurdu. Ben de yetmişten fazla yapacağım!" dedi. Bunun üzerine Ömer (Radıyallâhu anh) o münafığın İslâm aleyhinde sarf etmiş olduğu sözleri birer birer sayınca Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) (Ömer (Radıyallâhu anh)m dinî konulardaki bu hassasiyetinden memnuniyetini ifade etmek üzere) tebessüm buyurarak: "Bırak beni yâ Ömer!" buyurdu ve cenaze namazını kıldırıp geri çekildi. Çok zaman geçmeden Tevbe Sûresinin (bu ve bir sonraki) iki âyeti (Ömer (Radıyallâhu anh)ı tasdik mâhiyetinde) nazil olarak (bir daha böyle bir şey yapmaktan) Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i nehyetti. Ömer (Radıyallâhu anh): "Daha sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e karşı nasıl böyle cüretkâr davrandığıma çok şaşırdım!" derdi. (Buhârî, Tevbe: 160, no: 4393-4394,4/1715-1716)

85- (Habîbim!) Onların malları ve çocukları seni şaşırtmasın!

Allâh (onlara çok mal ve çocuk vererek, kendilerinin iyiliğini dilememiş,) ancak bunlar yüzünden onlara dünyada azap etmeyi ve kendileri kâfir kimseler olarak canlarının zorla çıkmasını dilemiştir.

86- (Habîbim! Sana:) "Allâh'a iman edin ve Rasûlüyle birlikte cihat edin!" diye (emir getiren) bir sûre indirildiği zaman, içlerinden zenginlik sahibi olanlar senden izin istedi(ler) ve: "Bırak bizi de (kadınlar ve çocuklar gibi) oturanlarla birlikte olalım!" dediler.

87- Onlar (cihattan) geri kalan (çocuk ve kadın)larla birlikte bulunmalarına razı geldiler. Böylece (kâfirlik ve münafıklığı seçtikleri için) kalpleri üzerine mühür basıldı. Bu sebeple onlar (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in emrine uyararak cihada katılmaktaki bahtıyarlığı ve geri kalmakta bulunan bedbahtlığı) iyice anlayamazlar.

88- (Bu münafıklar cihattan geri kaldılar,) lâkin (onlardan daha hayırlıları cihada katıldılar. Nitekim) o Rasûl ve onunla birlikte iman etmiş olan kimseler mallarıyla ve canlarıyla cihat ettiler.

İşte sana! Onlar, (nusret, zafer, ganimet ve cennet gibi dünyevî ve uhrevî) tüm hayırlar sadece kendilerine aittir! Ve işte sana! (Çarçabuk elden çıkacak bazı dünyevî menfaatleri elde edenler değil de,) ancak onlar (maddî-manevî tüm isteklerini elde ederek) felâha erenlerin ta kendileridir!

89- Allâh onlar için, içerisinde ebediyyen kalacakları pek kıymetli cennetler hazırlamıştır ki (köşklerinin ve ağaçlarının) altlarından ırmaklar akmaktadır.

İşte sana! Ancak bu, pek büyük kurtuluştur!

90- O bedevîlerden(, fakirliklerini ve çoluk çocuklarının çokluğunu öne sürerek) özür bahane edenlerde, kendilerine (cihattan geri kalmak için) izin verilsin diye geldi(ler). O (iman davasında) Allâh'a ve Rasûlüne yalan söylemiş olanlar ise (mazeret beyan etmek üzere sana gelmeye bile ihtiyaç hissetmeksizin) oturdu (kaldılar).

Muhakkak ki onlar içerisinden o kafir olmuş kimselere, çok acı verici büyük bir azap isabet edecektir.

Arap kabilelerinden Esed ve Ğatafân, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e gelip fakirliklerini ve çoluk çocuklarının çokluğunu öne sürerek cihattan geri kalma müsaadesi istediler. Âmir ibni Tufeyl'in kavmi de özür beyan etmek üzere gelerek: "Ey Allâh'ın Rasûlü! Biz seninle gazaya çıkarsak, korkarız ki Tayyi' kabilesinin bedevileri bizim çocuklarımıza, dostlarımıza ve sürülerimize saldırıp onları yağmalarlar!" dediklerinde bu âyet-i celîle onların haberlerini bildirmek üzere nazil olmuştur. Âyet-i celîlede geçen: 'Allâh'a ve Rasûlüne yalan söylemiş olanlar ise oturdu!' cümle-i celîlesinden anlaşıldığı üzere; Özür beyan etmeye gelenler gerçekten meşru mazereti bulunanlardır. İman iddialarında yalancı olanlarsa zaten özür dileme gereği bile hissetmemişlerdir. Gerçi ulemâdan bazıları özür beyan edenlerin de meşru mazereti bulunmaksızın yalan yere bahane uydurduklarını söylemiş, Allâh'a ve Rasûlüne yalan söyleyenlerin ise, bu konuda değil de, iman iddiası konusunda yalancı olan diğer bedevi münafıklar olduğunu açıklamışlardır.

91- (Gizli ve aşikâr her halükârda iman ve itaatte bulunarak) Allâh'a ve Rasûlüne karşı samimi oldukları takdirde, ne (yaşlılar ve yola çıkamayacak derecede bünyesi güçsüz) zayıf kimseler üzerine, ne (körlük, kötürümlük ve topallık gibi müzmin) hasta(lıklara tutulan)lar üzerine ve ne de (cihada çıkmak için gereken hazırlık uğrunda) harcayacakları bir şey bulamayan o kimseler üzerine bir günah yoktur! (Allâh'a ve Rasûlüne karşı dürüst olmakla, iyilik vasfına sahip bulunan) o muhsin kullar aleyhine (sitem ve kınamayla ilgili) hiçbir yol yoktur. Allâh (meşru mazereti nedeniyle cihattan geri kalan kullarının yaptıkları diğer kusurları çokça bağışlayan bir) Ğafûr'dur; (kullarına çok acıdığı için mazurların özrünü kabul eden bir) Rahîm'dir.

92- O kimseler üzerine de (hiçbir sorumluluk) yoktur ki; kendilerini (binek hayvanlara) bindiresin diye sana geldikleri zaman: "Sizi üzerine bindireceğim bir şey bulamıyorum!" demiştin de, onlar (binek teminine) harcayacakları bir şey bulamadıkları için üzüntüden dolayı gözleri yaşla dolup taşarak (senin huzurundan) dönmüşlerdir! (Âlûsî)

Zühri ve Yezîd ibni Rûmân (Rahimehumallâh) gibi bir kısım âlimlerden nakledildiğine göre; Müslümanlardan bazı fakir zatlar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e gelerek kendisiyle birlikte cihada çıkmak için onlara zayıf da olsa bir binek temin etmesini istediklerinde Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Sizi üzerine bindireceğim bir şey bulamıyorum!" deyince ağlayarak dönmek zorunda kaldılar ve bu yüzden "Çok ağlayan kimseler" diye adlandırıldılar. Bunlar Amr ibni Avf oğullarından Salim ibni Umeyr, Harise oğullarından Ulbe ibni Zeyd, Mazin ibni Neccâr oğullarından, Ebû Leylâ künyeli Abdurrahman İbni Kâ'b, Seleme oğullarından Amr İbni Humâm ibni Cemûh, Vâkıf oğullarından Heremî ibni Amr, Müzeyne oğullarından Abdullah ibni Muğaffel, Fezâre oğullarından ise İrbâz ibni Sâriye (Rıdvanullâhi Aleyhim Ecmain) hazarâti olmak üzere yedi kişidir. (Suyûtî, ed-Dürri'l-mensûr. 7/487-488)

93- O (sitem ve ceza) **yol**(unu takip) **ancak**, (kişiler) **aleyhinedir ki! onlar** (seninle birlikte cihada çıkma imkânına sahip) **zengin kimseler olmalarına rağmen**, (cihattan geri kalmak için) **senden izin istemektedirler! Onlar** (cihattan) **geri kalan** (çocuk ve kadın) **larla birlikte bulunmaya razı gelmişlerdir. Allâh da** (kâfirlik ve münafıklığı seçtikleri için) **kalpleri üzerine mühür basmıştır. Bu sebeple onlar** (kötü neticeden gafil oldukları için iki cihanda kendilerine yararlı ve zararlı olacak şeyleri) **bilemezler.**

94- (Ey Habîbim ve ashabı! Cihat yolculuğundan) **kendilerine döndüğünüz zaman o** (münafık ola)nlar **size özür beyan edecekler. De ki:** "(Boş yere) **mazeret açıklamayın! Size asla inanmayacağız! Gerçekten Allâh** (peygamberine gönderdiği vahiyle) **sizin birtakım haberlerinizi bize bildirmiştir. Şüphesiz Allâh amelinizi** (ve münafıklıktan tevbe edip etmeyeceğinizi ezelde) **bil**(diği üzere, açığa çıktıktan sonra da bilerek cezanızı ver)**ecektir, Rasûlü de** (O'nun bildirmesiyle amellerinize muttali olacaktır)! **Sonra** (kıyamet günü) **siz**(, hislerle idrâk edilemeyen) **tüm gizlileri ve görünenleri** (hakkıyla) **bilen** (Allâh-u Te'âlâ'nın huzûr-u manevîsin)e **döndürüleceksiniz, artık O da size** (dünyadayken) **yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n cezasını vererek, onların gerçek yüzünü) **tam manasıyla haber verecektir."**

95- Yakında onlara (üstün bir şekilde) **döndüğünüz zaman kendilerin**(den memnun kalıp, azar ve sitem)**den yüz çeviresiniz diye sizin için Allâh'a yemin edeceklerdir. Artık onlardan** (memnuniyetle değil de. Öfke ve nefretle) **yüz çevirin! Gerçekten de onlar** (temizlenmeyi kabul etmeyecek) **birer pisliktir. Kazanmakta bulunmuş oldukları** (kötü) **şeylere tam bir karşılık olarak barınacakları yer de ancak cehennemdir!**

İbni Abbâs (Radiyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiğine göre bu âyet-i kerime Cedd ibni Kays, Muattib ibni Kuşeyr ve arkadaşları hakkında nazil olmuştur ki bunlar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in: "Onlarla oturmayın ve kendileriyle konuşmayın!" buyurduğu seksen kadar münafıktır. İmam-ı Mukâtil (Rahimehullâh)dan rivayet edildiğine göreyse, bu âyet-i kerime özellikle onların reisleri konumunda olan Abdullah ibni Übeyy hakkında nazil olmuştur ki o, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in çıktığı bir cihat seferinden bir daha geri kalmayacağına dâir, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e karşı yemin etmiş ve kendisinden razı olmasını istemişti. Bunun üzerine bu âyet-i kerîmeler nazil olarak müminlere onlardan yüz çevirmelerini emretti ve müminler razı olsalar da Allâh'ın onlardan razı olmayacağını bildirdi.

96- Kendilerinden razı olasınız (da, önceki yakınlığınızı sürdürsünüz) **diye size yemin edecekler. Fakat siz onlardan razı olsanız da, şüphesiz ki Allâh o fâsıklar toplumundan** (asla) **razı olmayacaktır!**

97- (Şehir halkının kâfir ve münafıklarına nazaran, daha vahşi ve katı kalpli olan) **o bedeviler, kâfirlik ve münafıklık bakımından daha güçlü, hem de Allâh'ın, peygamberine indirmiş olduğu** (farzlar, emirler ve yasaklar gibi) **hududu bilmemeye daha müsaittirler.**

Allâh (şehir halkından ve göçebelere her birinin halleri dâhil, her şeyi hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (iyilere ve kötülere karşı yaptığı ve yapacağı tüm muamelelerinde isabet sahibi olan bir) **Hakîm'dir.**

Bu âyet-i kerîme çölde sakin bulunan bedevilerden bahsetmektedir. Şehirlerde ve kasabalarda yaşayanlara Arap, çöllerde göçebe halde bulunanlara ise A'râb denilmektedir. Bu yüzden bir bedeviye Arabi diye hitap edilse sevinir, ama bir Araba A'râbî dense kızar.

Muhacir ve ensârın tamamı ve din ulemâsı Araplardan olduğu için, Araplar a'râbdan üstündürler. A'râbîlerin kâfirlik ve münafıklık bakımından, şehir halkından kuvvetli olmaları ise; âlimlerin sohbetlerinden uzak kalmaları, dolayısıyla da âyet, hadîs ve vaaz-u nasihat dinlemekten mahrum olmaları nedeniyledir. Tabi ki bu ve bir sonraki âyet-i kerîmede Esed, Ğatafân ve Temim gibi bedevi kabileleri zemmedilirken, 99. âyet-i kerîmede ise Müzeyne, Cüheyne, Eşlem ve Ğifâr gibi bedevi kabileleri methedilmiştir. Hatta Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Eslem'e selâmetle, Ğifâr'a da mağfiretle dua buyurduktan sonra bunu kendiliğinden söylemediğini, lâkin Allâh-u Te'âlâ'nın böyle buyurduğunu beyan etmiştir. Dolayısıyla burada özel sebepler değil de, zikredilen vasıflar öne çıkarıldığı için, kimseyi bedevilikle kınamak kastedilmeyip, lafzın genelliği göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre medenî de geçinse kâfirlik ve münafıklık gibi sıfatlara sahip olanlar kınanmış, bedevi de olsa iman ve infak sahipleri övülmüştür. (Hâzin, Âlûsi)

98- Bedevilerden öylesi vardır ki; (Allâh yolunda) harcamakta olduğu şeyi bir ziyan sayar ve (bu yükümlülükten kurtulmak için) size belaları(n ulaşması nı) bekler.

O (belaları getirecek) kötü daire onlar üzerine olsun!

Allâh (kendilerinden zekât istendiğinde kimin ne söylediğini hakkıyla işiten bir) Semî'dir; (zekât verenlerin ne niyet taşıdıklarını da pek iyi bilen bir) Alîm'dir.

99- Bedevilerden öylesi de vardır ki; Allâh'a ve o son güne (gerçekten) iman eder ve (Allâh yoluna) infak etmekte olduğu şeyleri Allâh katında (manevî) yakınlıklar (vesilesi) ve o Rasûlün duaları(na sebep) edinir! Bilesiniz ki; gerçekten de o (verdikleri), kendileri için bir kurbet (ve yakınlık vesilesi olan bir ibadet)tir. Muhakkak Allâh onları rahmeti içerisine girdirecektir. Şüphesiz ki Allâh (kendi yoluna infakta bulunan kullarının ayıplarını çokça örten bir) Ğafûr'dur; (eli dar olanların, güçleri nispetinde verdikleri azıcık yardımları dahî kabul edecek derecede merhamet sahibi bir) Rahîm'dir.

100- Muhacirler ve Ensâr'dan (iki kıbleye doğru namaz kılma faziletine erişme hususunda, Akabe bey'atları, Bedir ve Bey'atü'r-Rıdvân gibi önemli hadiselerle iştirakte) öne geçen o ilkler, bir de o kimseler ki (başlıca iman ve taat olmak üzere, tüm güzel hasletlere sahip olmak gibi bir) ihsan ile onları hakkıyla izlemişlerdir; Allâh (o tâbî'î'nin tabakasından ve kıyamete kadar) onlar(ın izini süren kullar)dan razı olmuş(; amellerini beğenerek ibadetlerini kabul buyurmuş)tur, onlar da O'ndan (aldıkları yüce mükâfatlara) razı olmuşlardır. Ayrıca O onlar için, içerisinde sonsuza kadar ebediyen kalacakları pek kıymetli cennetler hazırlamıştır ki, (köşkerinin ve ağaçlarının) altlarında sürekli ırmaklar akmaktadır. İşte sana! Ancak bu, pek büyük kurtuluştur.

101- Çevrenizde bulunan bedevilerden birtakım münafıklar vardır. Medine halkının bir kısmı da münafıklıkta (öylesine) mahir olmuşlardır / aşırı gitmişlerdir / nifak üzere (devam ede ede) alışkanlık kazanmışlardır / ki, (üstün zekâna ve doğru ferasetine rağmen,) sen bile onları (vahiyle bildirilmedikçe tek tek) bilemezsin! Onları ancak Biz biliriz!

Gerçekten de onlara (dünyada rüsvay edilme yahut öldürülme, kabirde ise azaba çarptırılma suretiyle) iki defa azap edeceğiz. Sonra da (âhirette cehennem azabı gibi) pek büyük bir azaba döndürüleceklerdir.

(Çevrenizde bulunanlardan ve Medine halkından) diğer birtakımları da vardır ki; onlar (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte cihada çıkmak gibi) salih bir ameli (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den geri kalmak gibi) kötü olan diğer biri ile karıştırmışlardır ama (onlar bu suçlarını, yalan yeminlerle destekledikleri sahte özürlerle örtbas etmeye kalkışmamış, bilakis Allâh-u Te'âlâ'ya karşı) günahlarını itiraf etmişlerdir;

Allâh'ın onların tevbesini kabul etmesi kesindir! Şüphesiz ki Allâh (günahlarını itiraf etmek suretiyle tevbe edenleri çokça bağışlayan bir) Gafûr'dur; (tevbe eden kullarına çok acıdığından, kendilerine lütufta bulunan bir) **Rahîm'dir.**

103- (Habîbim! Zekât vermesi gereken Müslümanların) **mallarından öyle bir sadaka al ki; kendisiyle onları** (, ilâhî emirlere itaatsizlik sebebiyle bulaştıkları günah kirlerinden) **iyice temizleyesin ve onları** (bu günaha sebebiyet veren mal sevgisinden) **tamamen arındırasın!**

Bir de (sadakalarının kabulü ve kalan mallarının bereketlenmesi için) **onlara duada bulun!** **Şüphesiz ki senin duan, onlar için** (ruhen teskin ve kalben tatmin sağlayacak) **bir sükûnettir.**

Allâh (günahkâr kullarının itiraflarını da, senin dualarını da hakkıyla işiten bir) **Semî'dir;** (yaptıkları hatadan dolayı çektikleri kederleri de, içlerinde taşıdıkları pişmanlık hissini de tam manasıyla bilen bir) **Alîm'dir.**

104- O (tevbe ve sadakaya davet oluna) **nlar bilmediler mi ki, gerçekten Allâh, kullarından tevbe kabul eden de, sadaka** (ve zekât) **ları al(ıp kabul buyur)an da ancak O'dur ve şüphesiz ki Allâh,** (tevbeleri çokça kabul eden) **Tevvâb da;** (kullarına ziyade rahmet sahibi olduğundan, günahları bağışlayan) **Rahîm de ancak O'dur!**

105- (Habîbim!) **De ki:** "(Dilediğiniz şekilde) **amel edin! Muhakkak ki Allâh** (hayır ve şer tüm) **amelinizi** (, ezelde) **bil**(diği üzere, açığa çıktıktan sonra da bilerek cezanızı ver) **ecektir, Rasûlü ve müminler de** (O'nun bildirmesiyle, sizin yaptıklarınızdan ve yapacaklarınızdan haberdâr olacaklardır)! **Yakında** (Ölümünüzün ardından) **siz** (, hislerle idrâk edilemeyen) **tüm gizlileri ve görünenleri** (hakkıyla) **bilen** (Allâh-u Te'âlâ'nın huzûr-u manevîsin) **e döndürüleceksiniz, artık O da size** (dünyadayken) **yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri** (n karşılığını vererek, onların gerçek yüzünü) **tam manasıyla haber verecektir.**

106- (Cihattan geri kalanlardan Kâ'b ibni Mâlik ve iki arkadaşı gibi, haklarındaki hüküm) **Allâh'ın** (açıklayacağı karar ve) **emrine kadar geciktirilen diğer birtakımları** (yla alâkali iradeyi) **ise;** (Allâh-u Te'âlâ'ya ısmarlayıp bekleyin; şöyle ki: "Allâh-u Te'âlâ) **ya onlara azap edecek, ya da tevbelerini kabul edecektir"** diye korkuyla ümit arasında bulunun)! **Allâh** (tüm kullarının, özellikle de bunların bütün hallerini hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (kullarına reva gördüğü tüm kararları yerli yerinde olan bir) **Hakîm'dir.**

107-O (Münafık) **kimseler ki** (Müslümanlara) **büyük bir zarar vermek, kâfirlik yapmak,** (içlerinde gizledikleri inkârı güçlendirmek, Küba mescidinde cemaate devam eden) **o müminler arasında ayrılık çıkarmak ve daha önce Allâh'a ve Rasûlüne harp açmış olan** (Ebû Âmir isimli) **kimseyi** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e karşı tercih edip, onun, Şam'dan dönerek, kendisine hazırladıkları yerde yerleşip, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e galip gelmesini) **beklemek için bir** (bina yapıp, onu) **mescit edinmişlerdir** (, işte şimdi sana onların durumunu anlatacağız)! **Andolsun ki; elbette onlar:** "**Biz** (bu mescidi yaparak, namaz kılanlara yer genişliği sağlamak, Allâh'ın zikrine mekan hazırlamak ve orada namaz kılmak gibi) **en güzel olan** (maksatlar) **dan başkasını arzulamadık!" diye mutlaka yemin edeceklerdir, Allâh ise şahitlik etmektedir ki, şüphesiz onlar elbette** (yeminlerinde) **yalancı kimselerdir!**

Rivayete göre; Amr ibni Avf oğulları Küba Mescidini bina edince, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e adam göndererek oraya gelip namaz kıldırmasını istediler, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de gidip orada namaz kılınca kardeşleri Ganm ibni Avf oğulları

onları kıskanarak: "Biz de bir mescit yapalım ve Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i çağıralım, burada da namaz kılsın!" dediler. Onların asıl niyeti ise, rahip Ebû Âmir'in Şam'dan döndüğünde orada yerleşip Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e karşı faaliyetler sürdürmesiydi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Medine-i Münevvere'ye geldiğinde bu kişi ona, getirdiği dinin mâhiyetini sormuş, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) İbrâhîm (Aleyhisselâm)ın dinini getirdiğini bildirince, kendisinin de o dinde olduğunu iddia etmişti. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona: "Sen o din üzere değilsin!" buyuranca da o: "Ben o dindeyim ama sen ona başka şeyler kattın!" demişti. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Hayır! Ben onu bembeyaz tertemiz bir halde getirdim!" buyurunca o: "İçimizden yalancı olanı Allâh gurbette tek başına, kovulmuş bir halde öldürsün!" demiş, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Âmin!" buyurmuştu. Uhud günü olduğunda bu kişi Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e: "Seninle savaştığım topluma rastlarsam muhakkak onlarla birlikte sana karşı savaşırım!" demişti. İşte o, Huneyn gününe kadar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile çarpışmayı sürdürdü. Mekke fethinden sonra bir de Huneyn hezimetini olunca Ebû Âmir ümit keserek Şam'a kaçtı ve münafıklara: "Gücünüz yettiği kadar kuvvet ve silah hazırlayın ve bana bir mescit yapın! Şimdi ben Rum kralı Kayser'e gidiyorum, Rum ordularını alıp geleceğim, Muhammed'i ve ashabını oradan çıkaracağım!" diye haber gönderdi. Bunun üzerine münafıklar daha önce Hendek'te ve diğer muharebelerde Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e karşı savaşmış olan bu kişi için o mescidi bina ettiler. Sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e: "Biz hastalara ve yolda kalmışlara barınak olacak bir mescit yaptık, sizin burada namaz kılmanızı istiyoruz!" diyerek onu davet ettiler. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Ben şimdi yolculuğa hazırlanıyorum, Tebûk'ten döndüğümüzde inşaallâh orada kılarız!" buyurdu. Tebûk'ten dönerken Medine'ye yakın Zî-evân mıntıkasında konakladığında münafıklar davetlerini yinelemiştiler ki, tam giyinmek için gömleğini istediği sırada bu âyetler nazil olunca, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), Mâlik İbni Duhşûm, Ma'n İbni Adıyy ve Vahşî (Radiyallâhu anhüm) gibi sahâbîleri göndererek orayı yıktırıp yaktırdı ve oranın bir çöplüğe dönüştürülmesini emretti. Ebû Amir ise Şam'da tek başına geberdi. (Hâzîn. Nesefî, Beyzâvî, ed-Dürri'l-mensûr, Âlûsî)

108- (Ey Habîbim!) **Orada ebediyyen (namaz için) kıyama durma!** (Küba'da) **ilk günden beri takvâ üzere tesis edilmiş olan bir mescit, elbette kendisinde (namaz için) kıyama durmana (diğer mescitlerden) daha lâyıktır. Orada öyle birtakım erler vardır ki, onlar iyice temizlenmeyi severler! Zaten Allâh çokça temizlenen o kişileri sever,** (bu fiillerini beğenir ve sevaplarını artırır).

109- (Yaptığı mescidin) **binasını, Allâh'tan bir sakınma ve (O'nun) rıza(sını tahsil) üzere tesis etmiş olan kişi mi daha iyidir, yoksa binasını (münafıklık gibi en çürük ve bâtil davadan ibaret, her an) düşmek üzere bulunan derin bir çukurun kenarı üzerine kurmuş olup da, onunla birlikte cehennem ateşine düşmüş bulunan (münafık) kimse mi?** (İşte Küba mescidini bina eden Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbı, dinlerini, takvâ ve rıza gibi muhkem bir temele dayandırdıklarından, münafıklık ve tefrika gibi kötü niyetlere dayalı olarak inşa edilmiş Mescid-i Dirâr'ın bânileri olan münafıklardan, iki cihanda da son derece hayırlıdırlar.) **Allâh (münafıklığı seçen) o zâlimler toplumunu (, yararlarını ve kurtuluşlarını temin edecek yollara) hidâyet etmez.**

110- **O (münafık ola)nların bina etmiş oldukları o yapıları (, kendileri dünyada gebertilerek yahut mezarda veya cehennemde azap edilerek parça parça edilmedikçe ya da dünyada yapacakları tevbe ve pişmanlıkla) kalpleri parça parça olmadıkça, yüreklerinde bir şüphe (vesilesi, dolayısıyla münafıklıklarının artma sebebi) olarak devamlı kalacaktır! Allâh (onların tüm niyetlerini hakkıyla bilen bir) Alîm'dir;** (binalarını

yıktırarak da hikmetini işleyen bir) **Hakîm'dir**.

111- Şüphesiz Allâh inananlardan canlarını ve mallarını satın almıştır ki, buna mukabil cennet kesinlikle onlara aittir! (Bu yüzden onlar, sahip oldukları hiçbir değere acımayıp) **Allâh yolunda savaşırlar**, (bazen kâfirleri) **öldürürler ve** (bazen de kâfirler tarafından şehit edilerek) **öldürülürler**.

(Allah bunu) **Tevrât'ta da, İncîl'de de, Kur'ân'da da** (yazıp,) **Kendisinin üstlenmiş bulunduğu gerçek bir vaad olarak** (taahhüt etmiştir)! **Sözün(ü yerine getirme)de Allâh'tan daha vefalı kim vardır? Öyleyse** (fâni ve basit bir şey karşılığında baki ve değerli bir şeye sahip olmak üzere) **kendisini akdetmiş olduğunuz o alışverişinizle iyice müjdelenin! İşte sana! Ancak bu, pek büyük bir kurtuluşun ta kendisidir!**

112- (Bu alışverişi yapan müminler, kâfirlik ve münafıklıktan tam manasıyla) **tevbe edenler**, (ihlâslı bir şekilde Allâh'a) **ibadet edenler**, (darlıkta da, bollukta da O'nun tüm nimetlerine) **hamdedenler, oruç tutanlar / (cihat, ilim tahsili ve ibretle tefekkür gibi meşru gayelerle yeryüzünde) seyahat edenler /** (namazlarına de vam ederek) **rükû' edenler, secde edenler**, (iman ve ibadet gibi, aklen ve şer'an kabule şâyân) **maruf (şeyler) ile emredenler**, (şirk ve masiyet gibi, akıl ve din yönünden kabul görmeyen) **münker (şeyler)den nehyedenler ve Allâh'ın** (emir ve yasaklarıyla ilgili tüm sınırlarını ve) **hududunu koruyanlardır**.

(Habîbim! Bu sıfatlara sahip olan) **o müminleri** (sonsuz nimetlerle) **müjdele!**

113- (Kâfir olarak öldükleri sabit olarak veya kalplerinin mühürlü olduğuna dâir vahiy inerek) **kendilerinin o şiddetle tutuşmuş ateşin ayrılmaz adamları olduğu gerçeği onlara iyice belirdikten sonra, o şirk koşan kimseler için bağışlanma talebinde bulunmak, o peygamber için de, inanmış olan kişiler için de** (uygun ve yakışan bir şey) **olamaz! Velez ki o** (bağışlanması talep oluna) **nlar yakınlık sahipleri olsunlar!**

Müseyyeb ibni Hazn (Radıyallâhu anh)dan rivayete göre; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), amcası Ebû Talib vefat ederken ona: "Kelime-i şehâdet söyle de Allâh katında senin bağışlanman için onunla delil getireyim!" buyurdu. Fakat o sırada yanında olan Ebû Cehil ve Abdullah ibni Ebî Ümeyye: "Yoksa sen Abdülmuttalib'in dininden ayrılıyor musun?" deyince o, kelime-i şehâdeti söylemedi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ona tekrar tekrar kelime-i şehâdeti teklif ettiyse de, onlar her seferinde aynı lafı tekrarladılar. Neticede Ebû Talip: "Ben Abdülmuttalib'in dini üzereyim!" diyerek öldü. O zaman Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Vallâhi nehyedilmediğim sürece senin için istiğfar edeceğim!" buyurdu. Daha sonra bu âyet-i kerîme nazil olarak, en yakın akraba da olsalar, şirk üzere ölenler için istiğfar edilemeyeceğini beyan edince, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) istiğfardan vazgeçti.

114- İbrahim'in, (müşrik olan) **babası (Âzer) için istiğfarı ise, ancak bir sözden dolayı olmuştu ki, onu ona** (evvelce) **vaad etmişti. Ama ne zaman ki onun gerçekten Allâh'a karşı büyük bir düşman olduğu ona iyice belirdi, o ondan tamamen beri ol(arak, aralarındaki tüm dostluk münasebetlerini boz)du.**

Gerçekten de İbrahim elbette (çok merhametli, kalbi yumuşak, boynu kırık, dua ve niyazlarında) **çokça âh çeken**, (kendisine karşı işlenen suçları görmeyip, eziyetlere pek tahammüllü olan) **halim (selîm) bir kimseydi.**

115- Allâh bir kavmi (İslâm'a) **hidâyet buyurduktan sonra**, (kâfirlerin bağışlanmasını istemek gibi) **iyice sakınmaları gereken şeyleri kendilerine tamamen açıklayıncaya kadar** (yaptıkları yanlışlar yüzünden) **onları asla(:** "Bunlar doğru yoldan) **saptı(lar" diye**

adlandı)racak (ve haklarında sapıklar hükmünü uygulayacak) **değildir**.

Şüphesiz ki Allâh (kullarının bu açıklamaları bilmeden Önce veya sonra neler yapıp yapmayacakları dâhil) **her şeyi** (hakkiyla bilen bir) **Alîm'dir**.

116- Şüphesiz ki Allâh, göklerin ve yerin (yegâne hükümranlığı ve) **mülkü sadece Kendisine aittir. O** (dilediğini imanla, istediğini de kâfirlik üzere) **yaşatır ve öldürür.**

Sizin için Allâh'tan başka ne yakın bir dost, ne de gerçek manada bir yardımcı vardır!

117- Andolsun ki Allâh, o peygamberin(, cihada katılmama hususunda münafıklara izin vererek, efdal olanı terk etmesinden dolayı yapmış olduğu tevbe) **ve** (binecek hayvan, yiyecek ve içecek bulamadıkları) **o güçlük zamanında**(ki Tebûk muharebesinde) **içlerinden bir fırkanın kalpleri** (cihatta peygambere uyma fikrinden) **kaymaya iyice yanaştıktan sonra** (yine de geri kalmayıp) kendisine **uymuş olan o muhacirlerle ensârın**(, cihada gitmemeye dâir kalplerinden gayr-i ihtiyarî geçirdikleri meyilden dolayı yapmış ol dukları) **tövbelerini gerçekten kabul etmiştir. Sonra** (karşılaştıkları sıkıntıları, niyetlerinin doğruluğunu ve tevbelerindeki sadâkati çok iyi bildiği için) **onların tevbelerini** (hiçbir mesuliyet izi bırakmayacak şekilde) **kabul etmiştir. Çünkü gerçekten O onlara karşı Raûf'dur; Rahîm'dir**(; büyük bir esirgeme ve sonsuz bir merhamet sahibidir. Bu yüzden kendilerine tâkat yetiremeyecekleri vazifeleri yüklemeyiz.)

Âyet-i kerîmede Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in tevbesinin kabulünün zikredilip, muhacir ve ensârdan oluşan sahabenin tevbesinin kabulüne bir mukaddime olsun ve böylece ashabın mertebesinin büyüklüğüne dikkat çekilsin diyedir. Yoksa burada Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in efdal olan şeyi terk etmekten başka tevbeyi mucip bir hatası söz konusu değildir. Ancak yanında bulunanlardan bazıları içlerinden, o sıcak mevsimde Rumlarla savaşta başarılı olamayacakları gibi birtakım vesveseler geçirmişlerdi ki, Allâh-u Te'âlâ böylece onların sadâkatle yola çıkışları ve o yolculukta çok büyük meşakkatlere tahammül etmeleri hürmetine tevbelerini kabul ettiğini bildirmiştir.

118- Yer(yüzü), (olanca) **genişliğine rağmen kendilerine daralınca, kalpleri** (gam ve keder dolarak) **kendilerine dar gelinceye ve onlar Allâh**(ın gazabın)**dan yine ancak O'na** (istiğfar ederek affına) **sığınmaktan başka bir çare bulunmadığını yakînen anlayınca kadar** (, haklarındaki karar kesinleştirilmeyip) **geri bırakılan** (Kâ'b ibni Mâlik, Hilâl ibni Ümeyye ve Mirâre ibni Rabî isimli) **o üç kişinin de** (Allâh tevbesini kabul etti)! **Sonra tevbe etmeleri için onları tevbeye muvaffak etti / tevbe**(de sebat) **etmeleri için tevbelerini tekrar kabul etti / sonra** (müminler nezdinde) **tevbe ed**(enlerden addedil)**sinler diye onların tevbelerini kabul et**(tiğini Kur'ân 'da indirip herkese bildir)**di I.**

Şüphesiz ki Allâh, (günde yüz kere günaha dönse de, tevbekârların tevbesini çokça kabul eden) **Tevvâb da**; (türlü türlü azapları hak etmişlerken, envai çeşit nimetler ihsan ederek, sonsuz rahmetini açıklayan) **Rahîm de ancak O'dur!**

Kâ'b ibni Mâlik (Radiyallâhu anh) şöyle anlatmıştır: Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk seferine çıktığı sıra ben de kendimi buna hazırlıyordum. Fakat bineğimin gücüne güvendiğim için bir iki gün sonra yola çıkıp onlara yetişeceğimi sanarak geri kaldım. Ama Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in ardından Medine'de dolaşırken ya münafık ya da mazur kimselerden başkalarıyla karşılaşmamam beni çok üzüyordu. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Tebûk'e varınca kadar beni hiç sormamıştı, sonra oraya varınca: "Kâ'b ibni Mâlik ne yaptı?" diye sormuş, o zaman biri: "İşi gücü onu alıyordu!" deyince Mu'âz ibni Cebel (Radiyallâhu anh): "Ne kötü konuştun! Yâ Rasûlellâh! Vallâhi biz onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz!" demiş, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de sessiz kalmış. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in Tebûk'ten döndüğü haberini

alınca, nasıl bir yalan uydursam da onun öfkesinden kurtulsam diye çok düşündümse de, sonunda ona doğruyu söylemeye karar verdim. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) seferden döndüğünde âdeti üzere mescide gelip iki rekât kılarak insanlarla görüşmeye başlayınca, seksen küsur münafık gelip yalan özürler ortaya koymaya başladılar. Ben selam verince kızgın bir şekilde tebessüm buyurarak: "Gel bakalım! Seni geri bırakan ne oldu? Cihat için binek satın almış değil miydin?" buyurdu. Ben de: "Yâ Rasûlellâh! Ben güzel konuşan fasih biriyim, lâkin şuna inanıyorum ki yalan bir söz söyleyerek seni hoşnut etsem de, çok sürmez Allâh yalanımı açığa çıkararak seni bana öfkelenendirir. Benim bu yolculuktan geri kalmakta hiçbir mazeretim yoktu, ama Allâh'ın affını umuyorum!" deyince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "İşte bu doğru söyledi! Hadi kalk, Allâh senin hakkında hüküm verinceye kadar bekle!" buyurdu Bunun üzerine Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Müslümanların bizimle konuşmasını yasakladığı için insanlar bizden uzak durmaya başladılar. Artık bana yeryüzü dar geliyordu. Böylece elli gece geçmişti ki sabah namazını kıldıktan sonra evin damında otururken: "Ey Kâ'b! Sana müjde!" diye bağırın birinin sesini işitince hemen secdeye kapandım. Meğer Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra bizim tevbemizin kabulünü bildiren ayetleri ilan etmiş. Mescide girdiğimde Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in yüzü sevinçten ay parçası gibi parlak bir halde bana: "Ananın seni doğurduğu andan beri üzerinden geçen en hayırlı bir günle sevin!" buyurdu. İşte Allâh beni doğruluk sebebiyle kurtardı. (Buhârî Meğâzi: 75, no: 4156, 4/1603; Müslim, tevbe: 9, no: 2769,4/2120)

119- Ey iman etmiş olan kimseler! (Razı olmadığı şeylere yaklaşma konusunda) **Allâh'tan hakkıyla sakının ve** (hem imanda, hem ahde vefada, özü sözü doğru olan) **sâdik kimselerle** (bedenen ve ruhen, maddeten ve manen) **beraber olun** / (niyet söz ve davranış bakımından dinleri hususunda doğru ve samimi olan) **sâdik kimselerden olun!**

120- Medine halkı ve onların etrafında bulunan (Müzeyne, Cüheyne, Eşca', Ğıfar ve Eşlem gibi kabilelere mensup) **o bedeviler için,** (cihada yöneldiğinde) **Rasûlüllâh'tan geri kalmaları ve kendi canlarını onun** (kıymetli) **şahsından üstün tut**(arak, kendilerini korudukları şeylerden koruma)**maları** / **kendi canlarını onun canın**(a isabet edecek sıkıntılar)**dan esirgemeleri / nefislerini onun** (kıymetli) **nefsin**(i müdafaa etmek)**den alkoymaları** / (doğru ve düzgün bir davranış) **olamaz!** (Bilakis kendileri için istemedikleri şeylerden onu daha çok korumaları ve onun göğüslendiği zorlukları daha önce onların üstlenmeleri gerekir.)

İşte sana! Bu (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile beraberliğin farz oluşu) **şu sebeptedir ki; gerçekten de onlar, Allâh yolunda ne bir susuzluk, ne bir yorgunluk, ne de bir açlık kendilerine isabet etmez, kâfirleri kızdıracak bir yere** (ayak) **basmazlar ve düşmandan** (bir kısmını öldürmek, bir fırkayı esir almak ve ganimet kazanmak gibi) **bir** (başarı ve) **nâiliyete kavuşmazlar ki, buna karşılık mutlaka onlar için sâlih bir amel yazılmış olmasın! Şüphesiz ki Allâh** (bu tür iyi ameller işleyen) **o muhsin** (kimse)lerin **ecrini zayi etmez** (ve mükâfatlarını boşa çıkarmaz)!

121- Yine onlar (Allâh yolunda) **ne** (bir hurma kadar) **küçük ne de** (Osman (Radiyallâhu anh)'ın infak ettiği bin deve ve bin dinar gibi) **büyük bir nafaka infak etmezler ve** (cihat yolunda) **bir vadiyi kat etmezler ki mutlaka onlar için** (ecirleri) **yazılmış bulunmasın! Tâ ki Allâh onları, yapmakta bulunmuş oldukları** (o iyi) **şeylerin** (kazandıracığı sevapların herhangi biriyle değil de,) **en güzeliyle mükâfatlandırın!**

122- Müminlerin (hep birlikte cihattan ve ilim tahsilinden geri kalmaları doğru olmayacağı gibi,) **topluca** (gaza ve ilim öğrenme yoluna) **çıkmaları** (dünya düzenini bozacağından, doğru ve yakışan bir davranış) **olmadı! Öyleyse içlerindeki kalabalık her bir firkadan az**

bir taife (ilim tahsiline) **çıkıyordu** (da, diğerleri vatani müdafaa ve namusları muhafaza gibi meşru gayelerle memlekelerinde kalsaydı) **ya! Tâ ki o** (Medine civarında bulunan Müslüma) **nlr din konusunda** (ve helâllerle haramların tespiti hususunda) **iyice fıkıh öğrensinler ve kendilerine döndükleri zaman kavimlerini uyarınlr! Ola ki onlar** (uyarıldıkları şeylerden) **sakinirlr!**

123- Ey iman etmiş olan kimseler! (İlk önce) **kâfirlerden size** (mekânca) **yakın bulunan kimselerle savaşın ve onlar**(a karşı, hem söz, hem de davranış yönünden öyle sert ve caydırıcı bir tavır takının ki, kendileri) **sizde bir şiddet bulsunlar. Bilin ki; gerçekten de Allâh**(ın yardım ve koruması), **o** (iman edip kâfirlerle cihad yapan) **takva sahipleriyle beraberdir!**

Bu âyet-i kerîmede Müslümanlar soyca ve yurtça en yakınlarından başlayarak uzağa doğru açılmak suretiyle kâfirlerle savaşmakla emrolunmuşlardır. Nitekim Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) evvela en yakın akrabasını uyarmakla emrolunmuştu. Çünkü kendilerine şefkat edilme ve iyilikleri istenme hususunda en yakınlar daha hak sahibidirler Ayrıca savaşa en yakından başlanması durumunda onlardan elde edilecek ganimetlerle daha uzakların fethedilmesine kuvvet kazanılır. Bu yüzden Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) önce kavmiyle harbetmiş, sonra Hicaz Araplarıyla muharebeye girmiş, daha sonra Medine civarında bulunan Kureyza, Nadîr, Hayber ve Fedek gibi Ehli kitap kâfirleriyle mukâtele yapmış, neticede Şam bölgesinde bulunan Rumlarla savaşa yönelmiştir. Çünkü Medine'ye göre Şam, Irak topraklarından daha yakındır. Sahâbe-i kiram zamanında Şam bölgesinin fetihleri tamamlandıktan sonra onlar Irak tarafına, daha sonra da diğer ülkelere yönelerek bu emri yerine getirmişlerdir.

124- Her ne zaman bir sûre indirilse, o (münafık ola) **nlardan kimi**(, nifak yolundaki kardeşlerini sabit kılmak ve zayıf müminleri imandan caydırmak için, inkâr ve alay yolu üzere birbirlerine): **"Hanginiz ki, işte bu (sûre) onu iman bakımından artırmıştır?" der. İman etmiş olan kimselere gelince; işte bu onları iman** (ve tasdik) **yönünden artırmıştır ve onlar** (yeni yeni inen sûrelere çok sevindikleri için) **sürekli müjdelenirler.**

Kur'ân-ı Kerîm'in sûrelerinin inişi devam ederken, yeni bir sûre indiğinde münafıklardan bazısı diğer bir kısmına: "Bu sûre hanginizin imanını artırdı?" diyerek alay ederlerdi. Allâh-u Te'âlâ da onlara cevaben, her gelen sûrenin müminlerin imanını artırdığını, münafıklarınsa kalplerindeki murdarlığa murdarlık kattığını açıklamıştır. Tabi ki vahyin inişi devam ederken imanda bir artış söz konusu olabilir. Ama dinî hükümlerin tamamlanmasından sonra artık imanda bir artış ve eksiliş mevzuubahis edilemezse de, nur bakımından fazlalık ve noksanlık daima söz konusudur.

125- Ama o kimseler ki kalplerinde (nifak gibi) **bir tür hastalık bulunmaktadır; işte o** (yeni inen sûrenin beyanları) **onları**, (evvelce sahip oldukları) **pislik** (niteliğindeki bozuk inanç ve kötü fikir) **lerine pislik katarak** (ancak münafıklık yönünden) **artırmıştır da, böylece** (bu murdar inanç içlerinde yerleşip güç bulmuş ve neticede) **onlar kâfirler olarak ölmüşlerdir!**

126- Onlar görmüyorlar mı ki, gerçekten kendileri her sene bir veya iki kere(, kıtlıklar, kasırgalar, hastalıklar ve zorluklar gibi, günahlarını akıllarına getirecek ve Allâh-u Te'âlâ'nın huzuruna çıkacakları günü ihtar edecek çeşitli musibetlerle) **belaya uğratılmaktadırlar.**

(Bu onları tevbeye mecbur ettiği halde) **sonra** (hâlâ) **tevbe etmiyorlar ve yine onlar** (başlarına gelenlerden ibret alıp) **hiç öğütlenmiyorlar!**

127- Her ne zaman bir sûre indirilecek olsa: "(Bu meclisten kalkarsanız) **sizi biri görüyor mu?" diye** (işaretleşerek, o münafıklardan) **bir kısımları diğer bir kısma bakar da, sonra** (o sûreyi dinlemeye tahammül edemediklerinden ve dayanamayıp gülererek rezil olurlar endişesiyle, vahiy meclisinden) **dönüp giderler.** (Onlar o meclisten döndükleri gibi) **Allâh (da) onların kalplerini** (imandan) **döndürmüştür / kalplerini döndürsün /, şu sebeple ki gerçekten onlar öyle** (câhil) **bir toplumdur** (ki din adına hiçbir hususu) **iyice anlamazlar.**

128- (Ey insanlar!) Andolsun ki; elbette muhakkak size (meleklerden ve cinlerden değil de, anlaşılabilir uymanız kolay olsun diye) **kendi nefislerinizden** (sizin gibi bir beşer) **olan pek değerli bir Rasûl gelmiştir ki, sıkıntıya uğramanız ona çok ağırdır, siz**(in iman etmenize ve tüm işlerinizin yoluna girmesine) **e karşı çok düşkündür ve inananlara çok esirgeyicidir; pek acıyıcıdır!**

Bu âyet-i kerimede Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in itaatkâr müminlere karşı çok esirgeyici, günahkâr Müslümanlara ise çok acıyıcı olduğu açıklanmıştır. Hasen ibni Fadl (Rahimehullâh) şöyle buyurmuştur: Allâh-u Te'âlâ peygamberlerinden hiçbirine Kendi isimlerinden iki ismi birlikte vermemiştir. Ancak bu âyeti kerimede Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e Raûf ve Rahîm isimlerini vermiştir. Nitekim Kendisi hakkında: "Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette Raûf'tur, Rahîm'dir!" (el-Hac Sûresi: 65) buyurmaktadır.

129- (Habîbim! Sen kendileri hakkında bu kadar büyük bir nimetken) eğer (hâlâ) **onlar** (sana iman etmekten) **yüz çevirirlerse, sen de ki:**

"(Sizin inkâr ve eziyetlerinize karşı) bana yetecek olan ancak Allâh'tır! O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur!

Ben (O'ndan gayri kimseye umut bağlamam ve kimseden korkmam, zira ben) **ancak O'na tevekkül ettim. O** (azametini Allâh-u Te'âlâ'dan başka kimsenin bilemeyeceği kadar) **çok büyük olan Arş'in Rabbi de ancak O'dur!"**

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-İ ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanoğlu